

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ
ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ**

Студента 2 курсу, 4мз групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Полатовського
Костянтина
Сергійовича

Науковий керівник
к.е.н.,
доцент

(підпис керівника)

Лазебна
Ірина
Василівна

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Ладонько
Людмила
Степанівна

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«28» лютого 2020 р.

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу (проект)
студентові**

Полатовському Костянтину Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

**1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): «СТРАТЕГІЧНЕ
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ»**

Затверджена наказом ректора від «27» лютого 2020 р. № 756

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту): 02.11.2020

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): теоретичне обґрунтування базових принципів формування системи національної економічної безпеки, спрямованої на забезпечення сталого взаємопов'язаного розвитку країни та розроблення механізму управління національною економічною безпекою.

Об'єкт дослідження: процес стратегічного управління національною економічною безпекою.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи стратегічних управлінських рішень направлених на забезпечення економічної безпеки національної економіки.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

1.1. Економічна безпека як складова національної безпеки України

2.1. Суб'єкти системи стратегічного управління економічною безпекою, їх функції та завдання

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

2.1. Аналіз рівня економічної безпеки України за основними складовими

2.2. Діагностика загроз економічній безпеці України

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

3.1. Модель стратегічного управління національною економічною безпекою

3.2. Розроблення механізму управління економічною безпекою національної економіки

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТОК

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 01.11.2019	01.11.2019
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 28.02.2020	28.02.2020
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 19.06.2020	19.06.2020

	випускної кваліфікаційної роботи		
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.09.2020	01.09.2020
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.10.2020	01.10.2020
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедру	До 02.11.2020	02.11.2020
7	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 06.11.2020	06.11.2020
8	Зовнішнє рецензування ВКР	До 16.11.2020	16.11.2020
10	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	23-27. 11.2020	23-27. 11.2020
11	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 01.12.2020	До 01.12.2020
12	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією до ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання « 28 » лютого 2020 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
Лазебна І.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи (гарант освітньої програми)
Ладонько Л.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент
Полатовський К.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

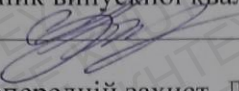
10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується нестійкістю, наявністю великої кількості загроз, що тягнуть за собою істотні ризики, які підривають можливості реалізації цілей соціально-економічного розвитку, зміцнення обороноздатності країни, в цілому створюють економічні проблеми забезпечення національної безпеки. Будь-яка сучасна економічна система на рівні країни, є відкритою системою, і включає безліч взаємозв'язків між суб'єктами економічної діяльності, різними державними і громадськими інститутами, зміна та функціонування яких відбувається динамічно і нелінійно. В цьому контексті проблема стратегічного управління національною економічною безпекою є досить актуальною, і є важлива потреба в наданні практичних рекомендацій щодо усунення, або

мінімізації економічних загроз.

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Розкрито мету та завдання дослідження. Зроблено ґрунтовне теоретичне дослідження, опрацьована велика кількість літератури, проведено аналіз показників рівня економічної безпеки України. Практична складова роботи полягає у розробленні механізму управління економічною безпекою національної економіки, яка представлена схематично і включає всі складові механізму.

В цілому робота відповідає вимогам і рекомендується до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Ладонько Людмила Степанівна
(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):
Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Полатовського К.С.
(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): Ладонько
Людмила Степанівна
(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна
(підпис, прізвище, ініціали)

«03» грудня 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ.....	6
3.1. Економічна безпека як складова національної безпеки України.....	6
4.1. Суб'єкти системи стратегічного управління економічною безпекою, їх функції та завдання.....	10
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ.....	15
2.3. Аналіз рівня економічної безпеки України за основними складовими...	15
2.4. Діагностика загроз економічній безпеці України.....	21
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	29
3.3. Модель стратегічного управління національною економічною безпекою.....	29
3.4. Розроблення механізму управління економічною безпекою національної економіки.....	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТОК	

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення економічної безпеки країни є однією з тих проблем, які ніколи не втрачають своєї актуальності в практично-прикладному плані і вимагають підвищеної уваги з боку представників усіх галузей наукових знань.

Здійснюваний в даний час в Україні курс на розвиток національної інноваційної системи, освоєння нових ресурсних джерел, модернізацію пріоритетних секторів національної економіки, вдосконалення банківської системи, фінансового сектора послуг і міжбюджетних відносин об'єктивно детермінують необхідність забезпечення економічної безпеки. В таких умовах реалізація комплексу заходів, орієнтованих на забезпечення економічної безпеки, в якості одного зі стратегічних векторів забезпечення і зміцнення національної безпеки, безсумнівно, є пріоритетом внутрішньої і зовнішньої політики нашої країни.

Відповідно до вимог Стратегії національної безпеки України, робота по забезпеченню економічної безпеки є одним з основних напрямків діяльності по забезпеченню національної безпеки в цілому, а зростання злочинних посягань, спрямованих проти власності та економічної безпеки – одним з головних джерел загроз.

Аналіз основних публікацій. Теоретичні основи розробки механізмів управління національною економічною безпекою відображені у працях таких українських вчених: Л. Акімова [1-3], З.С. Варналія [14], В.М. Гейця [9], Я. Жаліла [17], В.В. Мартиненко [27, 28], В.І. Мунтіяна [33], Г.А Пастернак-Таранушенка [40], М.М. Пендюра [41], Л.С. Шевченко [13], В.Т. Шлемко [61] та ін. Однак низка питань, пов'язаних зі стратегічним управлінням та моделювання механізмів забезпечення економічної безпеки країни на основі аналізу структурних взаємозв'язків зовнішніх і внутрішніх загроз, не знайшли належного відображення в наукових працях.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування базових принципів формування системи національної економічної безпеки, спрямованої на

забезпечення сталого взаємопов'язаного розвитку країни та розроблення механізму управління національною економічною безпекою.

Відповідно до мети було визначено такі завдання:

- розкрити сутність економічної безпеки та її ролі в системі забезпечення національної безпеки держави;
- визначити вплив суб'єктів на забезпечення національної економічної безпеки країни;
- проаналізувати сучасний стан економічної безпеки України;
- конкретизувати та оцінити сучасні загрози національній економічній безпеці України;
- побудувати модель стратегічного управління економічної безпеки держави, що відповідає вимогам до стійкого способу життя цивілізації.
- в рамках удосконалення державної політики забезпечення національної економічної безпеки запропонувати укрупнений механізм управління.

Об'єктом дослідження є процес стратегічного управління національною економічною безпекою.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи стратегічних управлінських рішень направлених на забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження праці як вітчизняних так і іноземних науковців в сфері розробки проблем економічної безпеки. В основу роботи покладено загальнонаукові (аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція) та спеціальні методи дослідження, зокрема: системного аналізу для вивчення сутності та проблем забезпечення економічної безпеки на національному рівні, для досліджень властивостей і характеристик взаємодії суб'єкта та об'єкта стратегічного управління; статистичного аналізу для оцінки рівня національної економічної безпеки; класифікації – для систематизації загроз національним інтересам та розробки рекомендацій щодо їх мінімізації; порівняльно-ретроспективного аналізу й абстрагування – для встановлення змісту та етапності стратегічного управління національною безпекою; моделювання –

для розробки моделі стратегічного управління національною економічною безпекою. Інформаційною основою є нормативно-правова база України, матеріали Міністерств та інших органів державної влади.

Обсяг і структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 43 сторінках друкованого тексту. Список використаних джерел складається з 61 найменування, таблиць – 4, рисунків – 7.

Полатовський К. Поняття та зміст економічної безпеки держави / К. Полатовський // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. Н.Л. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 251 с., С. 185-190.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

1.1. Економічна безпека як складова національної безпеки України

В умовах глобалізації світової економіки забезпечення економічної безпеки України стає все більш нагальною проблемою, оскільки економічна безпека – невід’ємна складова частина системи національної безпеки, її фундамент. Крім того, у сучасних умовах для України ця проблема набуває першочергового значення ще й тому, що розробка потужної системи економічної безпеки на всіх рівнях дасть можливість уникнути негативних наслідків відкритості національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити національного товаровиробника та ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами [1, С. 54].

Для кращого розуміння сутності економічної безпеки для початку необхідно пояснити її поняття. Слід розмежовувати визначення безпеки як філософської, правової та економічної категорії (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення терміну «безпека»

Категорії економічної безпеки	Сутність
Філософська	Безпека – це система певних навички безпечного існування та дій з урахуванням прийнятої системи цінностей, яка відбиває інтереси і потреби соціуму. Безпечний та сталий розвиток системи при цьому розглядається як особлива форма руху, що характеризується трьома категоріями: кількість, якість, структура.
Правова	Правові основи встановлюються відповідно до ст.2 Закону України «Про національну безпеку України», Конституції, іншими Законами України, міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання законів підзаконні нормативно-правові акти Президента України та Кабінету Міністрів України [19].
Економічна	Можливість застосування ресурсів, необхідних для нормального та стабільного функціонування господарської одиниці, а також для її економічного росту.

Джерело: розроблено автором

В Україні термін «національна безпека» з'явився в 1992 році. Його дефініція в законодавчому порядку була визначена у Концепції (Основах державної політики) національної безпеки України [46], в якій зазначалося, що національна безпека є стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей. Головними об'єктами національної безпеки визначалися: громадянин, його права і свободи; суспільство, його духовні та матеріальні цінності; держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність кордонів.

Економічна безпека є найважливішим елементом національної безпеки. Незалежно від різноманітності поглядів на безпеку, не може бути сумнівів щодо необхідності її включення в економічну життєздатність нашого суспільства.

Очевидно, вивчаючи ті чи ті сторони національної безпеки, неможливо не взяти до уваги її економічні аспекти. У зарубіжній та вітчизняній літературі існує багато підходів до тлумачення поняття економічної безпеки держави за допомогою певних характеристик: стійкість та стабільність, протидія внутрішнім і зовнішнім загрозам, економічна незалежність, самовідтворення та саморозвиток, національні інтереси (Додаток А).

Специфічного характеру процесу управління економічною безпекою, як відзначили О.І. Маслак та Н.Є. Гришко [29], надає наявність таких ознак, що характеризують даний процес:

- прийняття рішення та розвиток складної системи в часі може мати велику кількість стратегій;
- на етапі формування рішення та управлінського впливу аналітики не мають можливості надати повну картину розвитку ситуації;
- прийняття рішення базується на прогнозуванні тенденції розвитку системи в часі;
- існує невизначеність, пов'язана з подальшим впливом прийнятого рішення на проблемну ситуацію.

Критеріями оцінки економічної безпеки можна назвати:

- динаміку економічного зростання (підвищення рівня і темпів виробництва, обсягів доходу та розвиток окремих галузей);
- характеристики природно-ресурсного, виробничого і науково-технічного потенціалу країни;
- ступінь залежності господарського механізму від зовнішніх факторів (інфляції, стабільності національної валюти, зовнішньоекономічних чинників і ін.);
- соціально-економічна якість життя населення (ВВП на душу населення, рівень безробіття, екологічне становище навколишнього середовища та ін.)

Всі показники стану економічної умовно можуть бути розділені на декілька груп:

- внутрішні показники (обсяг ВВП на душу населення, частка виробленої високотехнологічної продукції в загальному обсязі промислових товарів, безробіття, інфляція, дефіцит бюджету країни, розмір внутрішнього боргу і державних резервів);
- зовнішні показники (частка держави в загальносвітовому ВВП, розмір зовнішнього боргу, участь в світовому товарообігу – експорті та імпорті);
- змішані показники (частка експорту і імпорту в ВВП, іноземних інвестицій в загальному обсязі фінансових вкладень і фінансово-кредитній сфері та ін.).

Свідченням наявності загрози економічній безпеці країни є перевищення так званого «порогового значення» будь-якого з аналізованих показників. Точні «порогові значення» можуть розроблятися з урахуванням специфіки економічного розвитку окремих країн або бути універсальними.

Отже, в сучасних умовах перед одним із пріоритетних завдань держави стає забезпечення економічної безпеки, як невід'ємної частини національної безпеки, яка створює необхідні умови для забезпечення соціальної стабільності, поступального економічного розвитку, зміцнення і вдосконалення національної оборони, державної і громадської безпеки і т.д.

Комплексний аналіз поняття «економічна безпека» надає реальну можливість

вказати на ряд специфічних рис в визначенні змісту даної категорії:

- по-перше, як наукова категорія «економічна безпека» в дослідженнях вітчизняних авторів стала використовуватися порівняно нещодавно;
- по-друге, на даний момент в розумінні суті цієї категорії чітко виділяються кілька підходів:
 - економічна безпека безпосередньо пов'язана з рівнем розвитку економіки, необхідним для захисту найважливіших державних інтересів;
 - економічна безпека являє собою поєднання можливостей, гарантій і факторів, які в своїй сукупності забезпечують незалежність національної економіки;
 - економічна безпека – це здатність економіки забезпечувати максимально ефективно задоволення потреб суспільства на різних рівнях (міжнаціональному і міжнародному).
- по-третє, незважаючи на наявність в економічній і правовій науці значного числа авторських дефініцій, відзначається схожість трактування економічної безпеки (абсолютною більшістю авторів економічна безпека пояснюється в якості такого собі стану захищеності економічної системи від небажаних впливів і загроз).

З урахуванням зазначеного пропонується наступне визначення терміну «економічна безпека України» – це збалансований стан функціонування людини, суспільства і держави, за якого існуючі суспільні правовідносини направлені на прогнозування, попередження, своєчасне виявлення та мінімізацію впливу існуючих та потенційних викликів, ризиків, небезпек і загроз або уникнення їх, як всередині держави, так і за її межами, що дозволяє зберегти систему людських, суспільних та державних цінностей і забезпечити подальший їх розвиток, а також спроможність національної економіки захищати національні економічні інтереси.

1.2. Суб'єкти системи стратегічного управління економічною безпекою, їх функції та завдання

Питаннями управління економічної безпеки займаються усі гілки державної влади: законодавча, виконавча, судова. При цьому дуже важливо розмежовувати їх повноваження в галузі забезпечення безпеки країни та її регіонів. Це закріплено в Законі України «Про національну безпеку України», де зазначається, що загальне керівництво у сферах національної безпеки і оборони України здійснює Президент України як глава держави, гарант державного суверенітету й територіальної цілісності України [19]. Але оскільки цей напрям діяльності дуже складний і потребує професійних знань і умінь у різних галузях, закон передбачає координаційний орган у сферах національної безпеки і оборони – Раду національної безпеки і оборони України, яка координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах національної безпеки й оборони (у тому числі й економічної безпеки).

У рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України”, затвердженого Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 зазначено напрями реалізації пріоритетів в економічній безпеці «сталий розвиток національної економіки та її інтеграція в європейський економічний простір» [53].

Для реалізації зазначених рішень постійно застосовується нормативно-правовий механізм державного управління, для здійснення взаємозв'язку між системою управління місцевого, регіонального та державного рівнів.

Одним з напрямів забезпечення такого взаємозв'язку є здійснення стратегічного управління. Стратегічне управління відіграє визначальну роль у реалізації ефективного процесу державного управління, який є свідомою і цілеспрямованою послідовною діяльністю, пов'язаною з реалізацією державновладних повноважень суб'єктами державного управління у сфері національної безпеки.

На основі аналізу чинного законодавства України (Конституція України,

Закон України “Про національну безпеку України”), визначені головні суб’єкти стратегічного управління у сфері національної безпеки з відповідними функціями:

- Президент України (гарантує державний суверенітет, територіальну цілісність, права і свободи людини, здійснює загальне керівництво у сфері національної безпеки, відповідно до статей 106 і 107 Конституції України, Президент України здійснює контроль за сектором безпеки і оборони як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України та створювані ним у разі необхідності консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби);

- Верховна Рада України (далі - ВР України, відповідно до статті 85 Конституції України “Верховна Рада здійснює парламентський контроль, приймає закони України, які визначають і регулюють діяльність органів сектору безпеки і оборони та їхні повноваження, а також затверджує відповідні бюджетні асигнування та приймає рішення щодо звіту про їх використання”) [23];

- Кабінет Міністрів України (далі - КМ України, Кабінет Міністрів України здійснює практичні заходи щодо забезпечення національної безпеки, відповідно до статей 113, 116, 117 Конституції і законів України здійснює контроль за дотриманням законодавства та реалізацією державної політики у сферах національної безпеки, звітує з цих питань перед Президентом України і ВР України).

- Рада національної безпеки і оборони України (далі – РНБО України) – це координаційний орган з питань національної безпеки та оборони при Президентові України, покликаний забезпечувати захист життєво важливих інтересів особистості, суспільства й держави в усіх сферах, включаючи економічну, від внутрішніх і зовнішніх загроз [39]. РНБО України на підставі ст. 107 Конституції України здійснює контроль за сектором безпеки і оборони у порядку і в межах компетенції, визначених Законом України “Про Раду національної безпеки і оборони України”, надає пропозиції Президенту України щодо уточнення керівних документів з питань забезпечення національної безпеки;

- центральні органи виконавчої влади України, Збройні Сили України та інші

військові формування, правоохоронні і розвідувальні органи, утворені відповідно до законів України, в межах своїх повноважень забезпечують виконання передбачених Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, рішеннями Ради національної безпеки і оборони України завдань щодо реалізації Стратегії;

- інші органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують вирішення питань, що стосуються реалізації Стратегії, віднесених законодавством до їхньої компетенції [23, 39, 53].

Згідно з Конституцією України [23] та інших нормативно правових актів, громадяни України через участь у виборах, референдумах, органи державної влади та місцевого самоврядування, реалізують національні інтереси, добровільно і в порядку виконання конституційних обов'язків здійснюють законні заходи щодо забезпечення національної безпеки. Вони у законний спосіб і законними засобами захищають власні права та інтереси.

Законодавство України (Конституція та інші нормативно-правові акти) покладають на вказаних суб'єктів владних повноважень низку завдань:

- створення нормативно-правової бази, розробка (уточнення) стратегій, доктрин, концепцій, програм, необхідних для ефективного функціонування системи забезпечення національної безпеки України;

- удосконалення організаційно-функціональної структури системи забезпечення національної безпеки України, її кадрове, фінансове, матеріальне, інформаційно-аналітичне та інше забезпечення;

- планування і здійснення заходів щодо запобігання, протидії і нейтралізації загроз національним інтересам, підготовка сил та засобів системи забезпечення національної безпеки України до їх застосування;

- моніторинг впливу на національну безпеку процесів, що відбуваються в різних сферах, прогнозування змін, що відбуваються, виявлення та оцінка дестабілізуючих чинників, конфліктів, причин їх виникнення та наслідків.

У системі стратегічного управління виокремлюються формальна (органи державного управління) та неформальна (громадяни України, інститути

громадянського суспільства, неурядові дослідницькі організації тощо) складові.

Таким чином, на основі вищевикладеного, можна дійти висновку, що суб'єктами стратегічного управління також можуть бути: наукові установи, громадські аналітичні, експертні організації, міжнародні інституції, які можуть брати участь у забезпеченні національної безпеки.

Всі перераховані суб'єкти стратегічного управління утворюють систему стратегічного управління в сфері національної безпеки.

Зокрема, розробка концептуальних, стратегічних, програмних і планових документів відбувається на підставі результатів збору даних, прогнозу, аналізу загроз, оцінки ситуації, можливих наслідків. Ці завдання покладаються на Апарат РНБО, інформаційно-аналітичні підрозділи Верховної Ради, КМУ, Офісу Президента України, міністерств, відомств, інших органів виконавчої влади та наукові установи.

Широке залучення до виконання цих завдань неурядових дослідницьких організацій і незалежних експертів, особливо на концептуальному і стратегічному етапах, значно підвищує якість результатів і прозорість цього процесу.

Здійснюється вартісна оцінка комплексу річних програмних заходів (програмних завдань), формуються зведені потреби фінансового забезпечення і зведений кошторис національної програми [54]. Ресурсні потреби на виконання короткострокової (річної) програми узгоджуються і вносяться до бюджетного запиту. На підґрунті прогнозу розвитку економіки здійснюється розподіл ресурсного забезпечення національної програми.

У рамках бюджетного процесу визначаються загальна потреба в коштах на виконання програм і планів розвитку та функціонування системи забезпечення національної безпеки України, структура їх розподілу, терміни та порядок фінансового забезпечення. З цією метою деталізація програм і планів має бути доведена до рівня завдань, що підлягають вартісній оцінці.

Паралельно з виконанням програм і планів у сфері національної безпеки України відбувається їх коригування (раз на 4-5 років). Ці завдання покладаються на відповідальні міністерства та відомства (внутрішній контроль), зовнішні

контролюючі органи (інспекції), механізми парламентського контролю.

Окремої уваги заслуговує сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів середовища, які здійснюють вплив на формування та ефективність системи ДУНБ (національні інтереси та загрози; чинне законодавство, процедура розробки та прийняття управлінських рішень; принципи забезпечення національної безпеки).

У рамках дотримання основних засад європейської безпеки, після проголошення незалежності, Україною прийнято низку документів, які заклали засади системи її національної безпеки [44].

Зокрема, Законом України від 21.06.2018 № 2964-VIII “Про національну безпеку України” визначено: правова основа національної безпеки (ст. 2); принципи забезпечення національної безпеки (ст. 3); основні функції та повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки України (ст. 12); контроль за здійсненням заходів щодо забезпечення національної безпеки (Розділ 3) [19].

Пунктом 17 частини 1 статті 92 Конституції України визначено основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності [23].

Розділи 2, 3, 4 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 визначають цілі Стратегії національної безпеки України, актуальні загрози національної безпеки та основні напрями державної політики національної безпеки України [53].

Слід зазначити, що застосування нормативно-правового механізму державного управління дає можливість удосконалити структуру органів державної влади та зав'язки між ними, а також сформувати державні інститути на основі створення єдиної системи стратегічного управління, прогнозування і планування у сфері національної економічної безпеки.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

2.1. Аналіз рівня економічної безпеки України за основними складовими

Міць і національна безпека держави, як запорука стабільності, незалежності країни та умов ефективності життєдіяльності суспільства, характеризуються, перш за все, станом захищеності національної економіки від загроз з економічного боку.

Значний вплив на стан економічної безпеки здійснюють зовнішні та внутрішні чинники. Більш детально їх буде розглянуто в розділі 2.2. цієї роботи.

Існують офіційні показники рівня економічної безпеки України – індикатори та порогові значення індикаторів, які передбачають Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку, торгівлі і сільського господарства України № 1277 від 29.10.2013 р. [45].

Серед показників-індикаторів економічної безпеки виділяють такі групи:

- економічного зростання (динаміка і структура національного виробництва і доходу, показники обсягів і темпів промислового виробництва, галузева структура господарства та динаміка окремих галузей, капіталовкладення та ін.);
- що характеризують природно-ресурсний, виробничий, науково-технічний потенціал країни;
- що характеризують динамічність і адаптивність господарського механізму, а також його залежність від зовнішніх факторів (рівень інфляції, дефіцит консолідованого бюджету, дія зовнішньоекономічних факторів, стабільність національної валюти, внутрішня і зовнішня заборгованість);
- якості життя (ВВП на одну особу, рівень диференціації доходів, забезпеченість основних груп населення матеріальними благами і послугами, працездатність населення, стан навколишнього середовища та ін.);
- ефективність використання ресурсів (фондомісткість, матеріаломісткість, енергоємність та ін.) [14, С. 72].

Економічна безпека реального сектора та фінансова безпека визначають інтегральний рівень економічної безпеки держави.

Згідно Методики розрахунку рівня економічної безпеки [45], інтегральний індикатор економічної безпеки обчислюється за формулою:

$$I = \sum_n d_n I_n$$

де d_n – ваговий коефіцієнт, що визначає ступінь внеску показника/субіндекса n -ї сфери економічної безпеки в інтегральний індекс економічної безпеки України;

I_n – агрегований показник/субіндекс n -ї сфери економічної безпеки, де $n = (1, 2, 3 \dots 9)$.

Ваговий коефіцієнт n -ї сфери визначається експертним шляхом як відношення суми балів, що дали всі експерти даній сфері, до загальної суми балів. Значення вагових коефіцієнтів d_n відповідно до вказаної Методики наведені в табл. 2.1 і графічно проілюстровано на рис. 2.1.

Таблиця 2.1

Значення вагових коефіцієнтів для розрахунку інтегрального індикатора економічної безпеки [45]

Сфера економіки	Значення вагового коефіцієнта
Виробнича	0,1218
Демографічна	0,0913
Енергетична	0,1148
Зовнішньоекономічна	0,1095
Інвестиційно-інноваційна	0,1089
Макроекономічна	0,1224
Продовольча	0,1007
Соціальна	0,1013
Фінансова, у т.ч.:	0,1294
Банківська безпека	0,1723
Безпека небанківського фінансового ринку	0,1068
Боргова безпека	0,1746
Бюджетна безпека	0,2023
Валютна безпека	0,1686
Грошово-кредитна безпека	0,1753

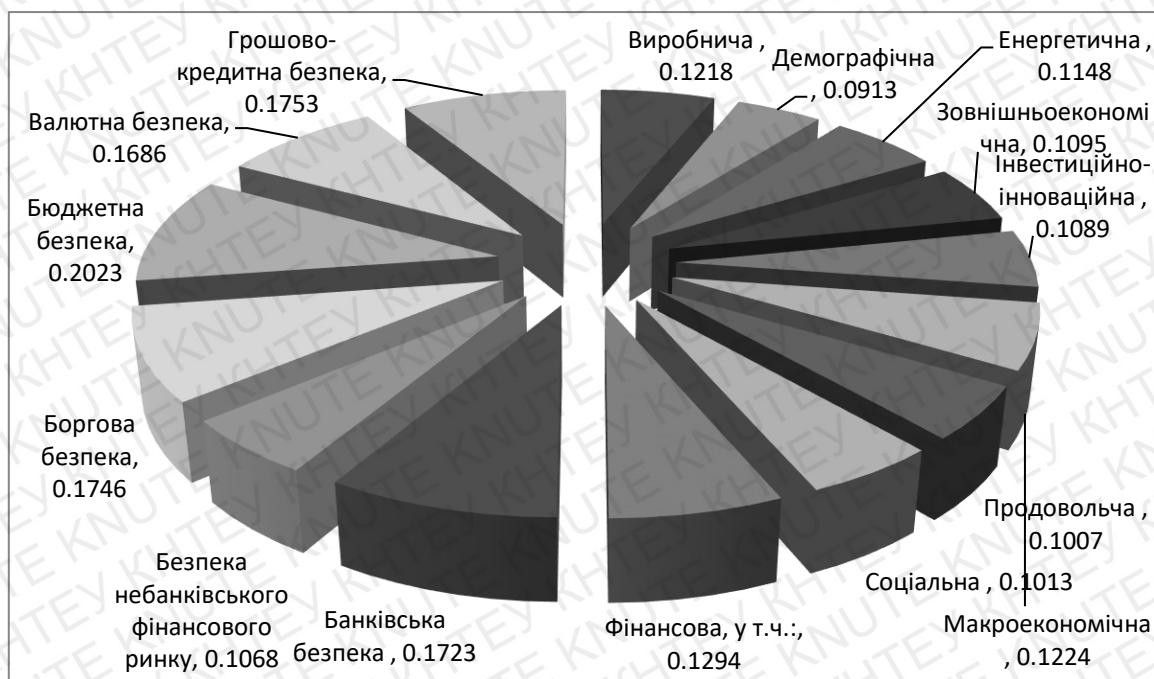

Рис. 2.1. Значення вагових коефіцієнтів для розрахунку інтегрального індикатора економічної безпеки [45]

Якщо розглядати значення наведених вагових коефіцієнтів, можна зробити наступні висновки. Найбільший вплив на економічну безпеку має фінансова, оскільки значення її вагового коефіцієнту є найвищим. Найменше впливає на інтегральний рівень, за оцінками експертів, демографічна безпека. При цьому, однак, слід зазначити, що безпека реального сектора економіки (виробнича, енергетична, інвестиційно-інноваційна, продовольча) чинить значно більший вплив на інтегральний індикатор, ніж фінансова, ваговий коефіцієнт якої складає 0,1294 [7, С.12].

Розглянемо деякі з показників рівня економічної безпеки. Так, наприклад, аналіз рівня цих показників за 2010-2019 роки свідчить про те, що значну загрозу економічній безпеці становив високий рівень інфляції, значення якого у 2015 році досягло критичної позначки в 43,3% (в економічній літературі настання інфляційної кризи визначають граничним значенням від 20 до 40%), проте і рівень 20% було перевищено ще у 2014 році, і становив 24,9%. Це може бути свідченням того, що українська економіка реагує на зовнішні кризові шоки підвищенням інфляції; при чому цей індикатор виявився навіть більш чутливим, ніж динаміка

валютного курсу (у річному вираженні). І ось уже починаючи із 2016 року показники інфляції значно знизилися, що є свідченням стабілізації інфляційних процесів, а у 2019 році і взагалі становив лише 4,1% (рис. 2.2).

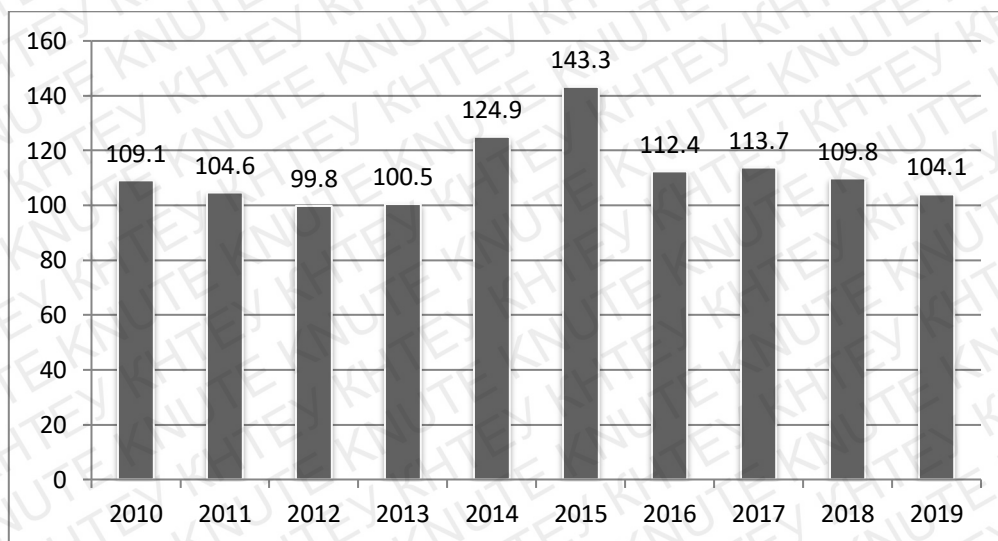

Рис. 2.2. Індекс інфляції в Україні за 2010-2019 роки, % [21].

Основними причинами інфляції можна визначити немонетарні фактори, а саме: рух значної кількості грошей поза сферою виробництва, в торгівлі і споживання; вихід грошей на ринок без ув'язки з товарним забезпеченням; невідповідність обсягу виробництва товарів грошовим доходам населення. Це означає, що лише уряд політикою обмеженої грошової пропозиції і витрачання бюджетних коштів та взаємоузгодженими діями з Національним банком України (НБУ) спроможний вирішити цю проблему.

Ще одним показником можна визначити динаміку бюджету України. Рис. 2.3. показує, що бюджет має негативне сальдо, тобто щорічно маємо дефіцит бюджету.

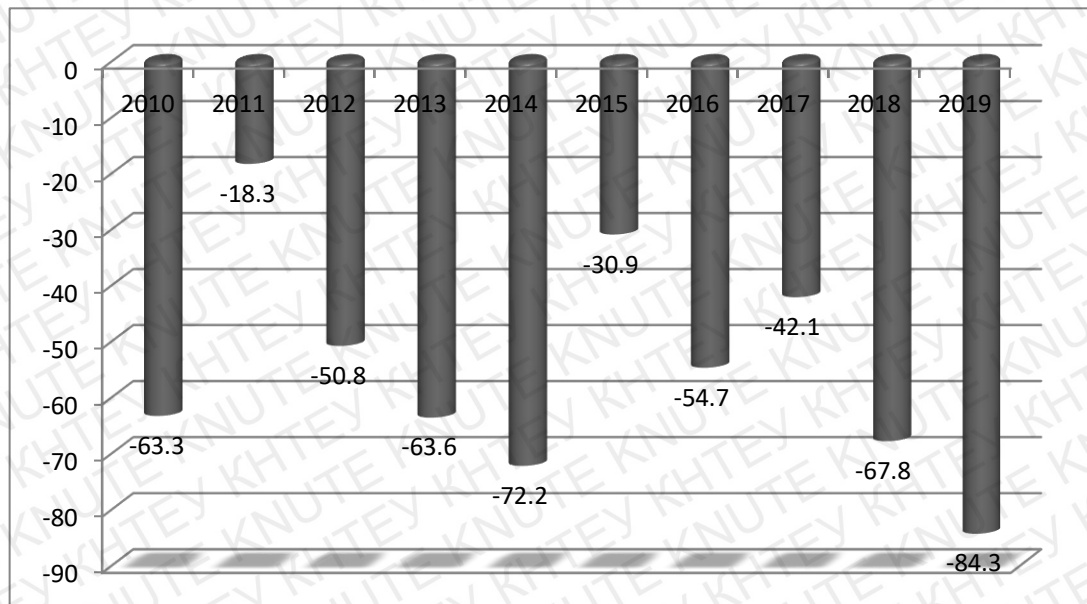

Рис. 2.3. Сальдо бюджету України за 2010-2019 роки, млн. грн [20].

Наведені показники (індекс інфляції, динаміка бюджету) не представляють повний спектр показників, які характеризують стан економічної безпеки країни, але показують реальну картину негативного стану економічної безпеки України.

Аналіз проблем забезпечення економічної безпеки обов'язково потребує вирішення питання про якісну та кількісну оцінку ризиків, які на неї впливають. З урахуванням економічного стану України та загальнометодологічних вимог сформовано принципи побудови показників оцінки рівня економічної безпеки: простота, динамічність, комплексність, адекватність, агрегованість, диференційованість, рухливість. На основі цих принципів та за допомогою таких методичних підходів, як розрахункові методи, метод аналогій, прогнозний (випереджаючий) метод, експертний метод розраховано граничні значення та обґрунтовано систему показників економічної безпеки. Остання передбачає таку трирівневу схему: загальноекономічні показники; показники продовольчої, інвестиційної та виробничої безпеки; показники соціальної і демографічної безпеки. Так, в табл. 2.2 наведено основні показники рівня економічної безпеки України та їх порогові значення.

Граничні значення показників економічної безпеки держави порівняно з фактичними свідчать про те, що більшість з них знаходиться за припустимою

межею, тобто необхідна система заходів щодо забезпечення економічної безпеки держави. Сам цей процес ми схильні розглядати як цілеспрямовану діяльність держави і суспільних інституцій, орієнтовану на виявлення та запобігання негативним тенденціям і процесам у сфері економіки, або, в разі коли їх не було виявлено, – усунення негативних тенденцій та процесів.

Таблиця 2.2

Окремі показники рівня економічної безпеки України у 2019 році та їх індикативні значення

Показники	Індикатори оптимального рівня, %*	Фактичні показники, %	Співвідношення фактичних та індикативних значень
<i>Загальноекономічні показники</i>			
ВВП на душу населення (3659,8 доларів США):			
- від середньосвітового рівня	100	21,8	0,218
- від рівня розвинених країн	50	7,2	0,144
Рівень інфляції за рік	7	4,1	0,586
Дефіцит бюджету у відсотках до ВВП	3	1,8	0,600
Грошова маса у відсотках до ВВП	50	35,7	0,714
<i>Показники продовольчої, інвестиційної та виробничої безпеки</i>			
Рівень продовольчої залежності	40	87	2,175
Частка переробної промисловості у промисловому виробництві	70	60,6	0,866
Частка машинобудування у промисловому виробництві	20	7,2	0,360
Ступінь зносу основних засобів у промисловості	30-40	59,1	1,970-1,478
Обсяг інвестицій у відсотках до ВВП	25	15,7	0,628
Видатки на наукові дослідження у відсотках до ВВП	1	1,2	1,200
<i>Показники соціальної і демографічної безпеки</i>			
Рівень безробіття	5	8,6	1,720
Коефіцієнт природного приросту населення на 1 тисячу осіб / коефіцієнт депопуляції населення	1,5 / 2	- / 6,6	3,300
Демографічне навантаження непрацездатного населення на працездатне у відсотках	45-50	59,6	1,320-1,192

* Індикатори для визначення рівня економічної безпеки, визначені Методичними рекомендаціями, затвердженими наказом Мінекономіки від 29.10.2013 № 1277

Джерело: розроблено автором на основі [6, 15, 20, 21, 22, 26, 31, 34, 35, 38, 45, 49].

Рівень економічної безпеки визначається за станом найбільш вразливого її напрямку, показники якого наближені до критичних значень. І хоча не всі показники мають критичні значення, за допомогою нормативів і аналізу динаміки змін можна робити висновки про загрози розвитку і економічну безпеку.

Означена діяльність передбачає: прогнозування загроз економічній безпеці; визначення граничних значень показників економічної безпеки з урахуванням особливостей розвитку держави; усунення деформацій у структурі національної економіки (тобто розробку програм розвитку або стабілізації тих чи інших економічних процесів).

Такий стан речей є передумовою застосування ряду заходів щодо поліпшення стану держави як на міжнаціональному, так і на національному рівні на основі стабілізаційного розвитку реального сектора економіки.

2.2. Діагностика загроз економічній безпеці України

Ще однією з важливих умов побудови системи забезпечення економічної безпеки є питання про виділення загроз економічним інтересам.

Серед всіх сутнісних характеристик поняття «безпека» ключова роль відводиться її залежності від можливих загроз. Загроза визначається в більшості випадків як пряма або непряма можливість нанесення збитку. У загальному сенсі безвідносно до сфери виникнення загрозу можна визначити як «сукупність факторів і умов, що сприяють реалізації небезпеки для конкретного об'єкта в певний момент або інтервал часу [5, С. 96; 18, С. 207].

Загрози економічній безпеці – це дія дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для організації [4].

За логікою декомпозиції, можна визначити загрози економічній безпеці України як сукупність умов і чинників, що створюють пряму або опосередковану можливість нанесення збитку соціально-економічним інтересам держави.

Передумовами виникнення загроз економічній безпеці держави можуть бути як свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, конкурентів), так і збіг об'єктивних обставин (стан економічної кон'юнктури ринків країни, форс-мажорні обставини, впровадження досягнень науково-технічного прогресу тощо). При цьому джерела загроз можуть мати об'єктивний або суб'єктивний характер. Суб'єктивними прийнято вважати негативні впливи, які виникають внаслідок неефективної роботи органів влади, підприємств чи інших суб'єктів економічної безпеки, а об'єктивними – які виникають не з вини людського фактору [47].

Економічна сфера схильна до безлічі загроз, пов'язаних з невизначеністю розвитку виробничих систем і відносин. Економіка включає в себе загрози як стимулюючого фактора розвитку суспільства, які мотивують на знаходження нових, нетривіальних рішень, що, в свою чергу, сприяє розкриттю потенціалу суспільства.

На особливу увагу заслуговує питання класифікації загроз (рис. 2.4), так як виявлення певних ознак, які покладені в основу структурування загроз, ґрунтується на конкретних підходах для оцінки результату ймовірних подій.

Ігнорування факту наявності загроз може привести до ряду негативних наслідків, які буде досить важко запобігти.

Загрози економічній безпеці України можливо класифікувати:

1) за характером прояву – зовнішні і внутрішні по відношенню до країни. Внутрішні загрози викликані зіткненням інтересів приватних господарюючих суб'єктів регіону, порушують соціально-економічну рівновагу в країні, виявляються в стагнації виробництва, посилення соціальної напруженості та майнового розшарування населення. Зовнішні загрози обумовлені ускладненням геополітичної обстановки і наростанням ймовірності міждержавних конфліктів, зростанням державного зовнішнього боргу, відтоком капіталу за кордон,

зменшенням золотовалютних резервів країни, витісненням вітчизняних товаровиробників з національного і міжнародного ринків, що тягне втрату зовнішньоекономічних позицій України і негативно відбивається на положенні суб'єктів господарювання і благополуччя населення;

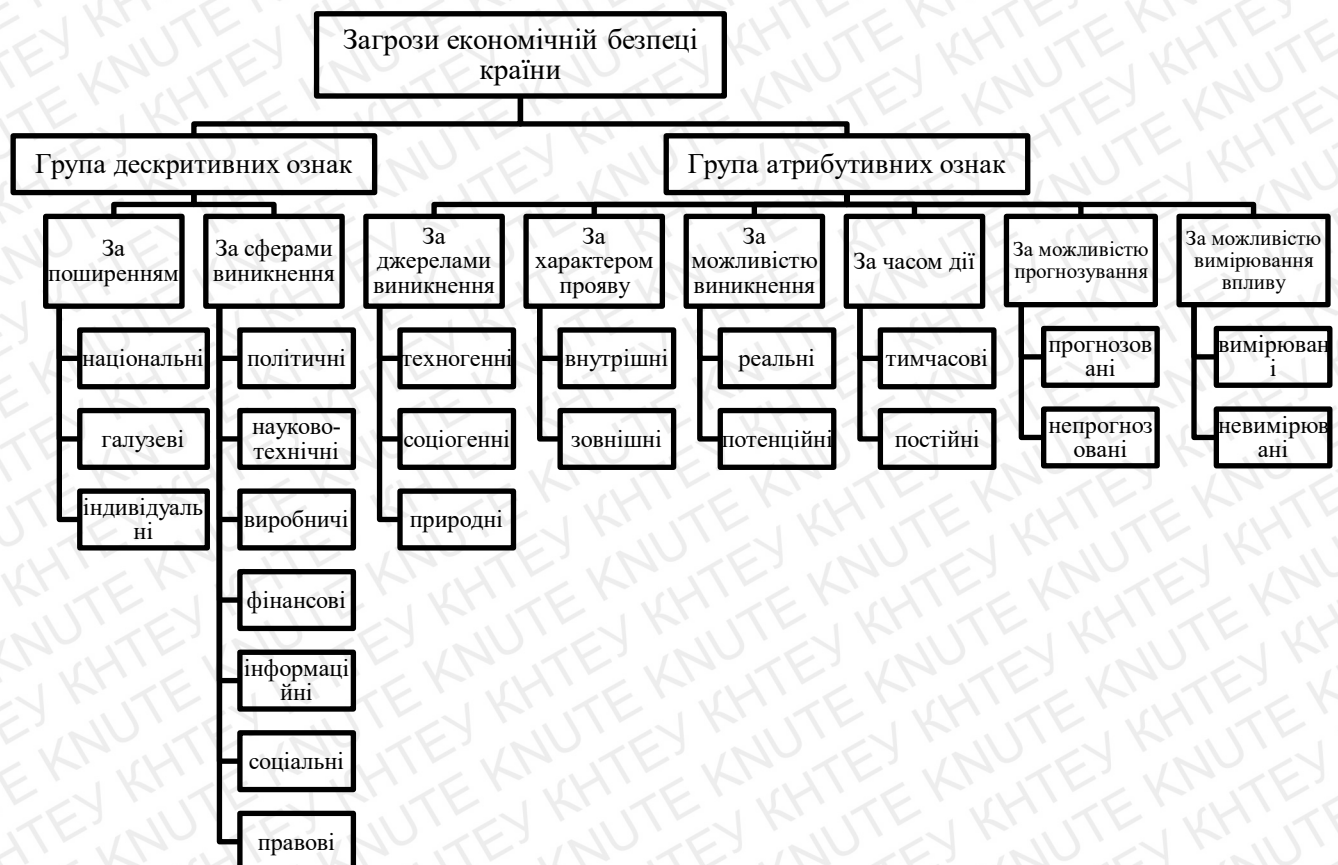

Рис. 2.4. Систематизація загроз економічній безпеці держави

Джерело: розроблено автором на основі [3, 5, 11, 18, 24, 36, 47, 59, 60].

2) за джерелами виникнення – природні (події природного характеру), техногенні (головне джерело проблем, пов'язаних з погіршенням стану навколишнього середовища) і соціогенні (мають інформаційну природу, тобто, через них передаються порції інформації, повідомлення, вплив яких неадекватний поточковій речовини й енергії, що переноситься, набагато перевищує його. їх джерелом є соціальна структура і процеси, які протікають у людському

суспільстві) [12, С. 35-44];

3) за можливістю прогнозування – прогнозовані (передбачуваність загроз носить відносний характер. До прогнозованих загроз можна віднести: інфляційний ризик, процентний ризик) і непрогнозовані загрози (відрізняються повною непередбачуваністю прояву). Наприклад, форс-мажорні ризики, податковий ризик. Більшість загроз економічної безпеки України важко прогнозується на довгостроковий період;

4) за можливістю вимірювання впливу – вимірювані (ризик неотримання доходу, ризик ліквідності) і не вимірювані (технологічні, адміністративні, правові загрози);

5) за часом дії – тимчасові (носять перманентний характер, що виникає лише на окремих етапах виробництва регіонального продукту (наприклад, ризик неплатоспроможності підприємства) і постійні (характерні для всього періоду виробництва регіонального продукту, пов'язані з дією постійних факторів (наприклад, процентний ризик, валютний ризик);

6) за можливістю виникнення – реальні і потенційні загрози. Негативний вплив потенційних загроз проявляється через значний проміжок часу після їх настання на відміну від реальних загроз, які викликають небажані наслідки одразу або через короткий проміжок часу після їх настання. У ряді випадків дуже важко провести межу між реальними і потенційними загрозами, хоча цей поділ дозволяє чітко визначити умови, при яких та чи інша загроза стає реальною;

7) за сферами виникнення – політичні (пов'язані зі зміною політичної ситуації, впливають на діяльність господарюючих суб'єктів за допомогою, наприклад, закриття кордонів, заборони на експорт товарів) і економічні (зміна ринкової кон'юнктури, неможливість виконувати публічні зобов'язання і т.п.), військові, соціальні, екологічні, інноваційні, інформаційні та ін.;

8) за поширенням – національні, галузеві, індивідуальні.

Вибір способу управління загрозами визначається експертним шляхом після розрахунку порогових значень загроз. Процес збору та аналізу інформації є невід'ємним етапом процесу управління загрозами. У процесі управління

загрозами до повноти та якості інформації пред'являються особливі вимоги, так як недостатність інформації є одним з істотних факторів ризику і прийняття управлінського рішення за умови неповної інформації служить джерелом додаткових фінансових втрат.

Проте, вдосконалена автором класифікація загроз економічній безпеці держави на основі ієрархічного аналізу, пов'язаного з проблемою причинно-наслідкових зв'язків, що дозволяє визначити послідовність виникнення загроз, залишається умовною, оскільки на практиці досить складно віднести ту чи іншу загрозу до певної з груп, адже вони постійно трансформуються й змінюють характер свого прояву та впливу на рівень економічної безпеки держави. Водночас, запропонована класифікація дозволяє вирішити ряд проблем у системі забезпечення економічної безпеки держави, а саме:

- 1) дозволяє ідентифікувати будь-яке явище, подію, процес чи сукупність умов як потенційну чи реальну загрозу економічній безпеці, а також класифікувати її за характеристичними ознаками, що дає змогу планувати, розробляти та здійснювати реалізацію комплексу заходів щодо забезпечення ефективного функціонування системи забезпечення економічної безпеки держави;
- 2) передбачає використання при формуванні та уточненні основних цілей та завдань у сфері реалізації пріоритетних національних економічних інтересів;
- 3) підлягає використанню при прогнозуванні стратегічних напрямів забезпечення економічної безпеки держави, оскільки передбачає можливість групування загроз за ступенем небезпеки в результаті кількісної оцінки рівня їх впливу на інтегральний показник економічної безпеки держави;
- 4) дає змогу відмовитися від традиційного включення у нормативно-правових актах з національної безпеки досить гіпотетичного переліку загроз національній безпеці в економічній сфері, не проводячи між ними межі за суттєвими ознаками виникнення, прояву та характеру впливу на систему економічної безпеки держави [47].

На наш погляд необхідно доповнити характеристику загроз і розглядати їх не тільки як умови і чинники, а й як дії, спрямовані на обмеження життєво важливих

економічних інтересів особистості, суспільства і держави або, які використовують для цього наслідки різних економічних, соціальних, політичних і природних факторів і процесів. Саме конкретна діяльність, що завдає шкоди інтересам суспільства і держави, незалежно від того, усвідомлює це чи не усвідомлює особа або інший суб'єкт економічних відносин, становить загрозу економічній безпеці.

Тому економічна загроза (або загроза безпеки в цілому), на нашу думку, має явно виражений суб'єктний характер. Тобто, - вона є вираженням протидії окремих особистостей, певних соціальних груп, суб'єктів господарювання чи інших суб'єктів економічних відносин (держав, громадських організацій, партій та ін.) Задоволенню загальнонаціональних або державних (якщо останні повністю відповідають суспільним та національним), а так само особистих життєво важливих економічних інтересів. Реалізація вузько корисливих економічних інтересів часто здійснюється під прикриттям гасла захисту інтересів народу чи, принаймні, більшості населення країни, а на ділі ж – за рахунок їх обмеження. Відповідно, наприклад, природні катаклізми використовуються фірмами конкурентами або державами для здійснення впливу на постраждалі від розгулу стихії країни аж до політичного тиску.

В цілому, більш загально, загрози можна поділити на зовнішні і внутрішні.

У сучасних умовах до внутрішніх загроз необхідно віднести:

- в науково-технічній сфері – це руйнування науково-технічного потенціалу, зменшення науково-технічних розробок, скорочення потенціалу фундаментальної науки, невизначеність державної науково-технологічної політики, відтік наукових кадрів за кордон або в іншу сферу діяльності;
- в економічній сфері – це скорочення обсягів виробництва в провідних галузях, розрив господарських зв'язків, монополізація економіки, криміналізація суспільства, наявність структурних диспропорцій, великий внутрішній борг, високий рівень зношеності основних фондів, енергетична криза, низький рівень продуктивності праці та інвестиційної діяльності;
- високий рівень інфляції та безробіття, зростання «тіньової економіки», низький платоспроможний попит населення, цінові диспропорції між

промисловістю і сільським господарством, загроза втрати продовольчої незалежності країни, масове ухилення від сплати податків;

- в соціальній сфері – це поглиблення диференціації доходів, бідність, погіршення структури харчування, зниження доступності освіти та медичних послуг, погіршення якості життя, зниження народжуваності, зростання смертності, неконтрольовані міграційні процеси.

До зовнішніх загроз економічній безпеці можна віднести:

- економічну залежність від імпорту, нераціональну структуру експорту – надмірний вивіз сировинних ресурсів;
- втрату позицій на зовнішніх ринках, зростання зовнішньої заборгованості, нераціональне використання іноземних кредитів;
- неконтрольований відтік валютних ресурсів за кордон і розміщення їх в зарубіжних банках.

Специфічними зовнішніми загрозами економічної безпеки України є:

- ❖ проникнення на український ринок сумнівних і недобросовісних партнерів з ближнього і далекого зарубіжжя;
- ❖ обмежувальна ділова практика, яка використовується іноземним партнером для зниження можливостей нашого виходу на закордонні ринки, для збуту в країну застарілих технологій та обладнання, для збивання або штучного завищення цін на українську продукцію з метою усунення конкуренції та ін.;
- ❖ недобросовісна конкуренція іноземним партнером, здійснювана через дискредитацію українських підприємств як надійних партнерів і нашої конкурентоспроможної на західному ринку продукції, скупку наукових розробок і технологій по явно заниженими цінами і нав'язування дискримінаційних умов при укладанні договорів;
- ❖ товарна експансія, що враховує диспропорції нашого ринку і забезпечує відтискування українських виробників на місце аутсайдерів і підсилює залежність України від поставок продукції з-за кордону, внаслідок зниження обсягів випуску продукції;
- ❖ економічне і промислове шпигунство, що дозволяє без витрат отримати

інформацію про пріоритетні наукові, військові розробки і передові технології, які здійснені в Україні.

На думку фахівців в області економічної безпеки, найбільшу небезпеку для нашої країни представляють внутрішні загрози, а збереження їх тривалий час без проведення ефективної економічної політики робить країну більш вразливою перед зовнішніми загрозами. Це пов'язано: по-перше, з тим, що внутрішні загрози економічному і особливо фінансовому становищу держави заважають йому підтримувати свій статус на світовій політичній арені; по-друге, економічна слабкість держави перетворює всю націю в заручницю міжнародних фінансових організацій, оскільки бюджетні ресурси країни не дозволяють їй ефективно функціонувати, виконувати соціальні зобов'язання; по-третє, нездатність вітчизняних товаровиробників задовольняти внутрішній попит веде до посилення залежності економіки від імпорту, кон'юнктури зовнішнього ринку в частині продовольства, машин і обладнання, міжнародних кредитів; по-четверте, держава позбавляється можливості проводити активну зовнішню політику, захищати інтереси вітчизняних товаровиробників, сприяти експорту конкурентоспроможної продукції, завойовувати нові товарні ринки, впливати на політику міжнародних фінансових організацій.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

3.1. Модель стратегічного управління національною економічною безпекою

Для державного управління, як форми реалізації виконавчої влади, необхідно створення системи виявлення загроз національним інтересам, шляхом проведення стратегічного управління через моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері національної економічної безпеки.

Вважається, що моделювання та вироблення управлінських рішень доцільно проводити на базі апарату РНБО, із залученням провідних фахівців Національного інституту стратегічних досліджень, розвідувальних органів, центральних органів виконавчої влади, та інших відомств за необхідністю. Водночас, періодичність, формат і час проведення моделювання та вироблення управлінських рішень повинні визначатись залежно від виявлених загроз але проводитись систематично та щорічно.

Алгоритм проведення моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері національної економічної безпеки має поетапно містити:

- прийняття рішення щодо проведення моделювання (виявлення ознак загострення загроз, напрямів їх ескалації на відповідні сфери, складу експертів, які залучаються до моделювання та вироблення рішень, часу проведення моделювання);
- організація роботи центру моделювання (розробка плану проведення моделювання, підготовка інформаційно-аналітичної бази тощо);
- визначення мети та постановка завдань на проведення моделювання та вироблення пропозицій щодо управлінських рішень (доведення до учасників плану проведення моделювання, порядку роботи);
- моніторинг та оцінка викликів і загроз національній економічній безпеці (заслуховування висновків фахівців щодо ознак загострення загроз, фахівців центру щодо прогнозування впливу цих загроз, фахівців органів виконавчої влади щодо можливостей попередження або нейтралізації загроз);

- проведення моделювання ситуації (заслуховування висновків експертів, фахівців НІСД, органів виконавчої влади щодо наслідків подальшої ескалації загроз);
- вироблення пропозицій щодо управлінських рішень;
- пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері національної безпеки.

Таким чином, основою процесу інституційних змін може стати модель стратегічного управління національною економічною безпекою.

Реалізація запропонованого алгоритму сприятиме формуванню системи забезпечення національної економічної безпеки, яка буде здатна не лише до ефективного реагування на реальні загрози економічній безпеці, але й попереджати їх виникнення у різних сферах життєдіяльності суспільства та міжнародних відносин.

Мета стратегічного управління економічною безпекою полягає в протидії ризикам та загрозам економічній безпеки для недопущення їх трансформації і нанесення збитку соціально-економічній системі держави [56].

Завдання стратегічного управління в сфері економічної безпеки:

- 1) формування повної і достовірної інформації про негативні впливи і рівні економічної безпеки;
- 2) забезпечення інформацією суб'єктів управління соціально-економічної системи держави про джерела виникнення негативних впливів, їх трансформації, про прогнозні величини показників оцінки національної економічної безпеки;
- 3) запобігання шкоди соціально-економічній системі за допомогою розробки управлінських рішень, а також контролю їх реалізації.

Нами запропонована концептуальна модель управління національною економічною безпекою (рис. 3.1).

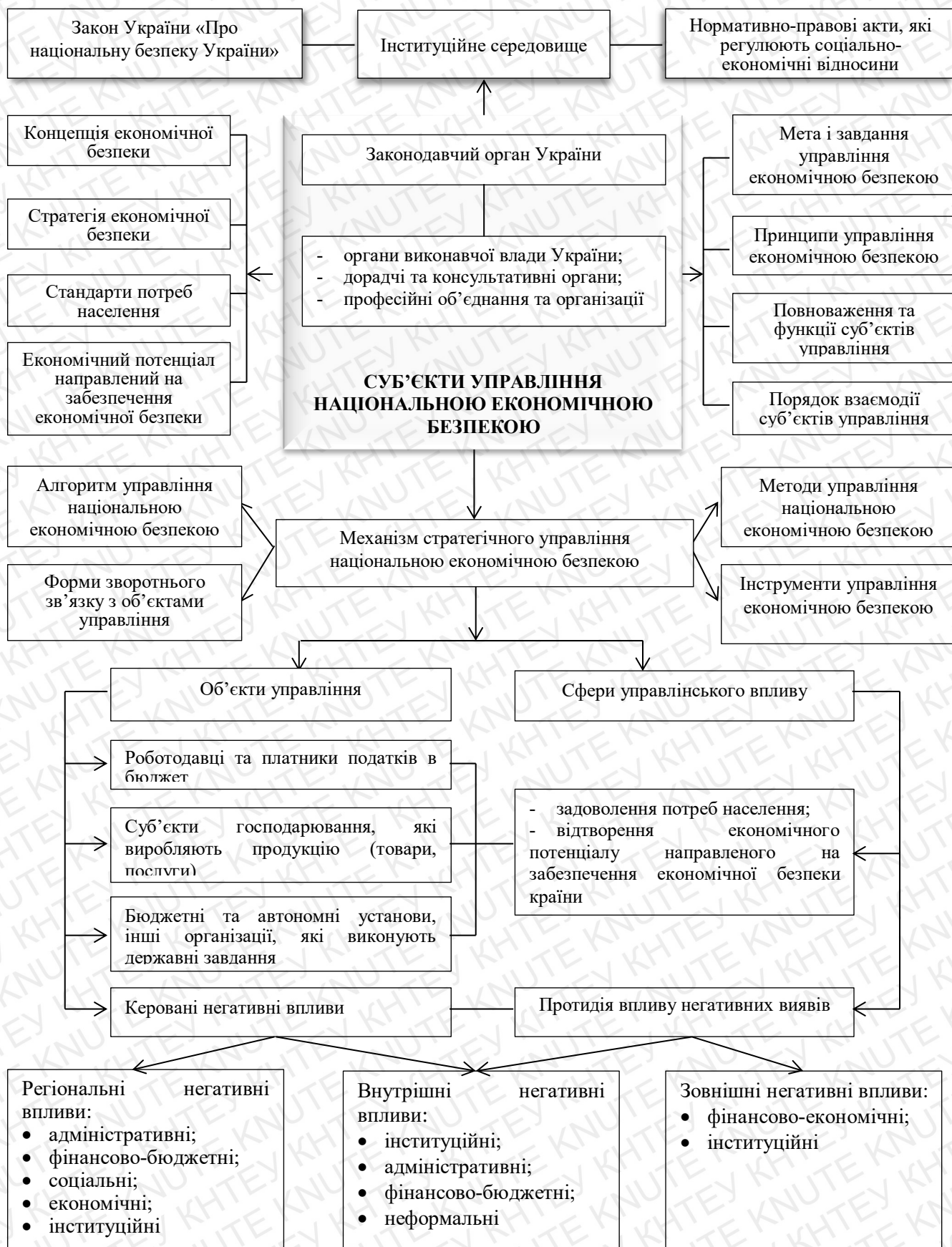

Рис. 3.1. Концептуальна модель стратегічного управління національною економічною безпекою

Джерело: розроблено автором

У концептуальній моделі стратегічного управління національною економічною безпекою мається на увазі, що сформоване інституційне середовище визначає і розвивається елементами планування в формі концепції і стратегії економічної безпеки, стандартів потреб населення, нормативно-правових актів, що закріплюють джерела і обсяг коштів, направлених на забезпечення національної економічної безпеки. Функціонально розробка зазначених елементів закріплюється за суб'єктами управління. До їх повноважень належить, крім зазначеного, формування цільових установок, завдань, принципів управління національною економічною безпекою, поділ та закріплення функцій і повноважень, порядок взаємодії суб'єктів управління.

На колегіальній основі суб'єктами формується механізм управління національною економічною безпекою, який представлений елементами: алгоритмом, методами та інструментами управління, формами зворотного зв'язку з об'єктами управління системи національної економічної безпеки.

У побудові концептуальної моделі застосований системний метод, що дозволило розробити принципи управління національною економічною безпекою:

- принцип відповідності передбачає, що управлінські рішення по регулювання розвитку соціально-економічної системи відповідають рішенням в галузі забезпечення національної економічної безпеки;
- принцип несуперечності полягає в тому, що побудова системи управління економічної безпеки здійснюється на основі взаємозв'язку і логічної стрункості всіх компонентів забезпечення економічної безпеки регіону;
- принцип додатковості передбачає, що управлінські рішення по забезпеченню національної економічної безпеки, що приймаються на різних рівнях управління, спрямовані на досягнення єдиних цільових орієнтирів;
- принцип єдності управлінських рішень полягає в тому, що управлінські рішення щодо забезпечення національної економічної безпеки, що приймаються на різних рівнях управління, спрямовані на досягнення єдиних цільових орієнтирів відповідають нормативним величинам потреб населення;
- принцип безперервності передбачає коригування управлінських рішень у

міру надходження нової інформації про виникнення і трансформацію негативних впливів, якості управлінських рішень та їх реалізації;

➤ принцип уніфікованості – передбачає уніфікацію рішення різної складності і змісту завдань з протидії впливу негативних проявів і недопущення (або) мінімізації збитків соціально-економічної системі країни;

➤ принцип реалізованості полягає в тому, що управлінські рішення можливо реалізувати при фактичному стані економіки країни, сучасного рівня забезпечення потреб населення, стані внутрішньосистемних суперечностей, інститутів регулювання соціально-економічними відносинами, а також інших сил і засобів залучених в процес забезпечення національної економічної безпеки;

➤ принцип перспективності передбачає, що управлінські рішення адекватні не тільки сучасному рівню національної економічної безпеки, а й прогнозованому (та / або планованому) рівню в майбутньому.

Проблема оцінки, діагностики і прогнозування економічної безпеки обумовлена складністю кількісного вираження найчастіше якісних характеристик соціально-економічної системи або зовнішнього середовища. Від інтерпретації даних залежить достовірність результатів оцінки в ретроспективному, звітному або перспективному періоді, і, отже, вибір ефективних методів та інструментів з управління національною економічною безпекою.

В узагальненому вигляді при виборі методів управління вирішуються такі завдання:

- ідентифікації та оцінки негативних проявів, що впливають на економічну безпеку країни;
- моделювання трансформації ідентифікованих і оцінених негативних впливів;
- моделювання та оцінка збитку соціально-економічній системі;
- вибір методів та інструментів протидії на основі балансу можливої шкоди і ресурсних можливостей країни.

Методи, інструменти управління і фактори, на які повинні бути спрямовані управлінські впливи, визначаються конкретними негативними впливами або їх

сукупністю. Тому розробка будь-якого уніфікованого набору методів є, з одного боку, важливою науковою задачею, а з іншого – як функція системи управління національною економічною безпекою.

В узагальненому вигляді методи та інструменти управління національною економічною безпекою можна уявити у вигляді дворівневої системи. Перший рівень методів та інструментів визначається некерованими негативними впливами і орієнтований на задоволення потреб населення, формування засобів існування країни, які направляються на забезпечення економічної безпеки. Управлінські впливи орієнтовані на наступні об'єкти: роботодавців і платників податків і зборів в бюджет країни; суб'єкти господарювання, що виробляють продукцію (товари, послуги); бюджетні та автономні установи, інші організації, які виконують державне завдання. Другий рівень методів визначається керованими негативними впливами і залежить від регіональної специфіки (табл. 3.1).

Для впровадження в практику стратегічного управління національною економічною безпекою можна використовувати алгоритм управління, що включає в себе власне управління, тобто функціонування системи управління національною економічною безпекою.

Він розрахований на сформовану систему управління забезпеченням національної економічної безпеки і передбачає виконання таких дій:

- 1) визначення величин показників і оцінка поточного рівня економічної безпеки;
- 2) виявлення нових джерел виникнення негативних впливів;
- 3) оцінка трансформації негативних впливів за звітний період;
- 4) прогнозування трансформації негативних впливів і рівня економічної безпеки на плановий (прогнозний) період;
- 5) порівняльна оцінка показників фактичного рівня економічної безпеки з плановим рівнем;
- 6) аналіз і оцінка змін вимог до обсягу і змісту економічного потенціалу, що направляється на забезпечення економічної безпеки;

Таблиця 3.1

Методи управління національною економічною безпекою України

Об'єкти управління	Методи управління національною економічною безпекою			
	економічні	адміністративні	інституціональні	стратегічного планування
роботодавці і платники податків і зборів в бюджет країни	оподаткування, враховуючи систему пільг	ліцензування, сертифікація, дозволи, квоти, патентування	регулювання розміру мінімальної заробітної плати, ставок регіональних податків	податкова політика
суб'єкти господарювання, що виробляють продукцію (товари, послуги)	державні закупівлі, цільові програми	цільові програми, ліцензування, сертифікація, патентування	регулювання цін, тарифів, якості	інвестиційна та бюджетна політики
бюджетні та автономні установи, інші організації, які виконують державне завдання	державні завдання, цільові програми	нормативні затрати і цільові показники	регулювання використання державної власності	бюджетна та соціальна політики
керовані негативні впливи	в залежності від змісту і виду негативних впливів			

Джерело: розроблено автором

- 7) внесення змін та доповнень до планових документів соціально-економічного розвитку країни;
- 8) контроль якості управлінських рішень і якості їх виконання;
- 9) уточнення управлінських рішень на основі результатів п. 8.
- 10) уточнення завдань, що підлягають вирішенню на основі пп. 3-4;
- 11) уточнення обсягу коштів, які направляються на забезпечення економічної безпеки на основі п.6;
- 12) уточнення об'єктів управління на основі пп. 8, 11;
- 13) уточнення управлінських рішень з розвитку соціально-економічної системи країни на основі пп. 10-12;

14) обґрунтування економічно раціональних рішень по забезпеченню економічної безпеки на основі пп. 2, 4;

15) розробка управлінських рішень по забезпеченню економічної безпеки на основі п. 14.

Однак практичне використання пропонованої моделі обмежене, що пов'язано з низкою невирішених завдань, перш за все відсутністю висококваліфікованих кадрів управління, що володіють достатніми знаннями в області оцінки, діагностики і прогнозування ризиків і загроз, здатних завдати шкоди соціально-економічній системі країни.

3.2. Розроблення механізму управління економічною безпекою національної економіки

Економічна безпека забезпечується всіма наявними в розпорядженні держави засобами (політичними, економічними, правовими, військовими, організаційними) з урахуванням розмежувань відповідних повноважень і забезпечення дії органів законодавчої, виконавчої та судової влади.

Сукупність цих засобів, включає наступний комплекс:

- концепції, програми (стратегії) і практичні заходи щодо забезпечення економічної безпеки країни;
- механізми прийняття управлінських (стратегічних і тактичних) рішень, організації взаємодії між суб'єктами і об'єктами управління.

Система і етапи управління формують механізм управління національною економічною безпекою. Можлива модель такого механізму запропонована автором на рисунку 3.2.

Структура такого механізму визначає ряд загальних функцій, які виконуються кожним суб'єктом управління, незалежно від сфери (галузі) діяльності. У той же час визначені конкретні напрямки взаємного інформування та відповідні обсяги, і характер інформації. Відповідно, прийняття управлінського

рішення та здійснення впливу на об'єкт управління реалізуються в зустрічному напрямку.

Рис. 3.2. Механізм управління національною економічною безпекою
Джерело: розроблено автором

Іншими словами, систему управління доцільно будувати на використанні принципу зворотного зв'язку, що дозволить привести систему в стан рівноваги, зводячи до мінімуму наступні відхилення від цього стану, утримувати її на траєкторії зростання. Перерозподіл виробничо-господарських функцій між контрагентами призведе до формування нових організаційно-управлінських структур. Для цього потрібно мати організаційний механізм управління економічної безпеки, в якому в нерозривній єдності і взаємодії охоплюється максимальна кількість сил і засобів. Зокрема, в Україні з цією метою створюються спеціальні міжвідомчі органи. Так, при Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства створено Міжвідомчу комісію з питань оборонно-промислового комплексу, а в її складі Департамент економіки безпеки і оборони Мінекономіки; в структурі Апарату Ради національної безпеки і оборони України – Служба з питань економічної безпеки та ін.

Аналіз загальних положень теорії управління розкриває причини, за якими є недоцільним покладання відповідальності на будь-яке міністерство, комітет за рішення міжвідомчих завдань. Функція координації характеризується певними видами спільної управлінської діяльності, здійснюваними на кожному з етапів вирішення задачі. Досить наочно це положення розкривається і підтверджується при реалізації загальних функцій управління – планування, організація, координація, регулювання, контроль [58].

Планування рішення міжвідомчих завдань щодо забезпечення економічної безпеки має включати наступні види спільної управлінської діяльності: визначення цілей рішення задачі; визначення напрямку і способів досягнення цілей; розробка показників виконання завдання; визначення сил і засобів, необхідних для вирішення задачі; визначення складу і термінів виконання заходів при вирішенні завдань. Роботи по формуванню планів (програм) можуть бути покладені на міжвідомчий колектив розробників. Тут особливо важливо дотримання єдиного порядку, необхідних термінів розробки і узгодження планованих заходів.

Організація рішення міжвідомчих завдань повинна включати наступні види

спільно управлінської діяльності: формування складу учасників рішення задачі; формування структури системи управління виконуваної програми; розробка технології виконання заходів щодо розв'язання задачі (обсягів і шляхів проходження інформації, документообігу і т.д.); розподіл завдань, прав і відповідальності і т.д. При організації виконання планів (програм) важливо забезпечити необхідну повноту здійснення функцій управління, формування раціональних зв'язків між підрозділами різних міністерств, комітетів, оптимальну спеціалізацію учасників виконання планів (програм).

Координація включає наступні види спільної управлінської діяльності: забезпечення узгодженості роботи учасників рішення міжвідомчих завдань; виявлення неузгодженостей між запланованим і реальним ходом виконання заходів; попередження і усунення диспропорцій в роботах; внесення змін, доповнень, коригувань ходу виконання робіт. Координація виконання планів (програм) повинна забезпечити узгодженість прийнятих рішень на всіх рівнях управління, оперативне подолання збоїв у реалізації планів (програм), чітку послідовність і синхронність виконання запланованих завдань [57].

Контроль виконання планів (програм) дозволяє виявити неузгодженості між запланованим і фактичним ходом справ і запропонувати коригувальні заходи. Функція контролю повинна забезпечити збір звітних даних щодо виконання запланованих заходів. Вона включає наступні види спільної управлінської діяльності: забезпечення збору та систематизації даних про хід виконання заходів щодо розв'язання завдань; проведення оцінки результатів заходів по досягненню цілей вирішення завдань; розробку методів аналізу звітних даних про хід вирішення завдань. Основними вимогами до контролю за виконанням планів (програм) є: забезпечення комплексності оцінки ходу виконання запланованих заходів, досягнення оперативності та усунення неузгодженостей в процесі виконання завдань. Звісно ж, що оцінку виконання плану (програми) доцільно здійснювати силами спеціального міжвідомчого органу з повноважних представників центральних міністерств.

Термін «механізм» передбачає «рух» його частин, тому його доцільно

розглядати не тільки в статичі, але і в динаміці, в його функціонуванні. Тоді в нього, крім органів та інших організацій, що представляють його інституційну частину, необхідно включати ще дві складові: функціональну складову – сукупність функцій, для реалізації яких існують зазначені структури, і інструментальну складову – наявність повноважень, методів, засобів і прийомів, необхідних для реалізації зазначених функцій [1, 2].

Для вирішення завдання забезпечення економічної безпеки країни, при запропонованому методологічному підході представляється, що з функціональної орієнтованості можна виділити два механізми: зовнішній захисний механізм; внутрішній, вбудований в саму систему механізм захисту.

Зовнішній захисний механізм має впорядкувати взаємодію системи і середовища. На нього покладається завдання створити безпечні умови існування економічної системи. Для цього потрібно забезпечити:

- ✓ мінімальний рівень зовнішніх збурень, що загрожують існуванню економічної системи або призводять до неприпустимого відхилення показника економічної безпеки від заданого значення;
- ✓ стан системи, що задовольняє першу вимогу, що не має обмежувати рух системи до мети, тобто обмежувати виконання системою свого призначення.

Для успішного функціонування внутрішнього механізму захисту зовнішній контур повинен передавати йому узагальнені відомості про свою роботу – висновок про стан економічного середовища і вжиті заходи.

Схема взаємодій механізмів захисту представлена на рис. 3.3.

Внутрішній захисний механізм повинен забезпечувати вирішення наступних завдань:

- ✓ відображати вплив зовнішнього середовища, який подолав зовнішній захист економічної безпеки;
- ✓ долати структурні обурення, породжувані системою, в тому числі і самим механізмом захисту;
- ✓ сприяти розвитку економічної системи для досягнення намічених цільових установок.

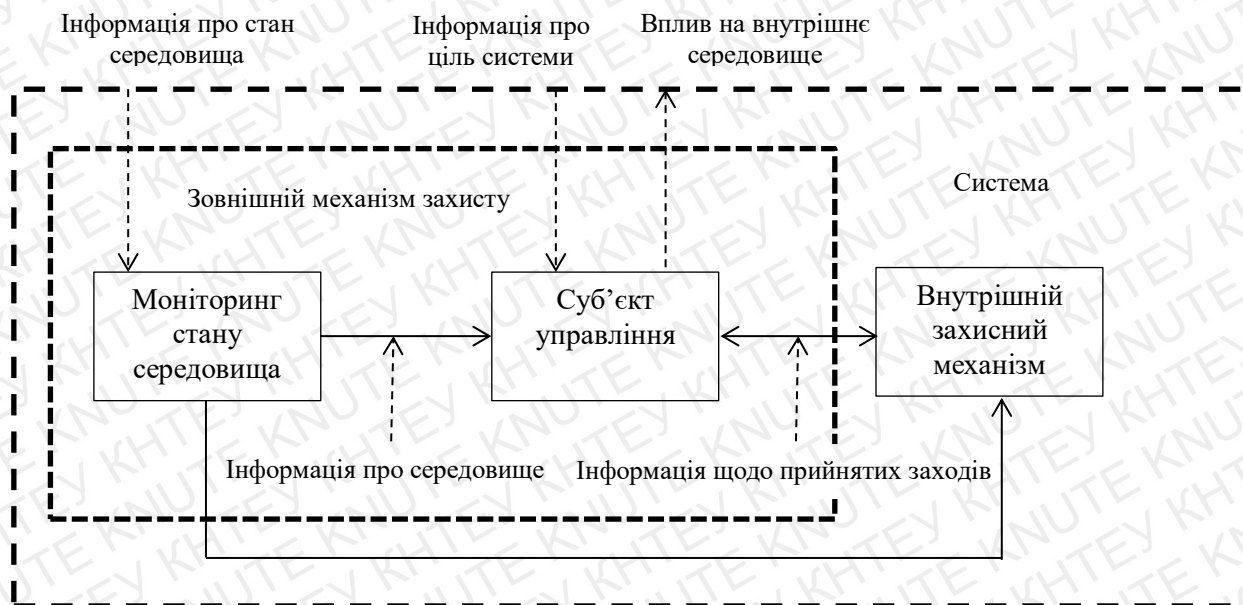

Рис. 3.3. Схема взаємодії механізмів захисту.

Джерело: розроблено автором

Через внутрішній механізм забезпечується відповідальність за сталий стан економіки як системи при негативних збуреннях всередині неї в припущенні, що частина зовнішніх впливів проникає через «зовнішній захист». Останнє означає, що в структурі державного механізму повинні знайти місце служби, які виконують завдання, аналогічні вищевикладеним, але призначені для роботи всередині країни.

Запропонований механізм управління економічною безпекою, що має в своєму складі органи виконавчої і законодавчої влади, дозволить державі ефективно управляти економічними процесами в країні і підвищити економічну безпеку до необхідного рівня.

Окреме завдання становить вироблення програми управління станом економіки країни, орієнтованої на досягнення цілей проголошених в Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року. З позиції економічної безпеки потрібно, щоб цей розвиток не був пов'язаний з ризиком виходу за граничні значення (з точки зору стійкості, керованості, витрат ресурсів в допустимих межах) окремих складових стану держави, а відбувалося всередині сфери економічної безпеки. Тобто, Програма соціально-економічного розвитку України

повинна бути співвіднесена з метою забезпечення економічної безпеки. Критерієм останньої є стійкість і стабільність розвитку економіки країни або максимальне досягнення конкурентних переваг [10, 11].

Інституційною основою механізму управління є встановлення «правил гри» для всіх учасників забезпечення національної економічної безпеки Законом «Про національну безпеку України». На базі положень закону формується керуюча система.

Іншими словами, представлений механізм управління економічною безпекою може розглядатися як методологічна основа для організації діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки. У той же час, з одного боку, процес прийняття управлінських рішень тісно взаємопов'язаний з суб'єктивною оцінкою кожним з них значущості, реальності загрози або необхідності, терміновості прийняття рішень. З іншого – на реалізацію механізму управління і, зокрема, на його суб'єктивну складову впливає розуміння суб'єктом важливості мети, поставленої перед ним, особливостей заходів, які необхідно вжити.

Таким чином, оптимальна система стратегічного управління національною економічною безпекою, яка є елементом системи національної безпеки, повинна функціонувати на основі сукупності науково-обґрунтованих поглядів на проблему економічної безпеки, які доцільно відобразити в Стратегії економічної безпеки, положеннях та рішеннях в формі нормативно-правових актів, які узгоджуються зі вказаною Стратегією, і, отже, цілеспрямованої організації діяльності всіх учасників управлінських і економічних відносин з досягнення заданого (запланованого) рівня національної економічної безпеки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження сформульовано наступні висновки:

1. Здійснено ґрунтовне дослідження дефініції «економічна безпека держави». З урахуванням зазначеного було запропоновано наступне визначення терміну «економічна безпека України» – це збалансований стан функціонування людини, суспільства і держави, за якого існуючі суспільні правовідносини направлені на прогнозування, попередження, своєчасне виявлення та мінімізацію впливу існуючих та потенційних викликів, ризиків, небезпек і загроз або уникнення їх, як всередині держави, так і за її межами, що дозволяє зберегти систему людських, суспільних та державних цінностей і забезпечити подальший їх розвиток, а також спроможність національної економіки захищати національні економічні інтереси.

Доведено, що найбільше значення в системі ієрархії економічної безпеки має національна економічна безпека, тому що, по-перше, вона є основою формування міжнародної та глобальної безпеки, по-друге, є і базисом, і результатом розвитку внутрішньої економіки (регіонів, підприємств, особистості).

2. На основі аналізу чинного законодавства України (Конституція України, Закон України «Про національну безпеку України») визначені головні суб'єкти стратегічного управління у сфері національної безпеки з відповідними функціями: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, центральні органи виконавчої влади України, Збройні Сили України та інші військові формування, правоохоронні і розвідувальні органи, утворені відповідно до законів України, в межах своїх повноважень, інші органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

3. Проведено дослідження показників економічної безпеки держави, що дозволило зробити висновок про різностороннє розкриття її аспектів у наведених індикаторах. Окремого доповнення потребують показники виробничої, енергетичної та фінансової безпеки з метою врахування всіх потенційних загроз

та своєчасної їх ідентифікації.

Аналіз співвідношення фактичного і граничного значень показників економічної безпеки дав змогу стверджувати, що рівень економічної безпеки держави має тенденцію до зниження. Було визначено пріоритетний сектор, який потребує розробки заходів щодо забезпечення економічної безпеки – це реальний сектор економіки. Головними складовими останнього є: виробнича, інвестиційна та продовольча безпека.

4. Здійснено ідентифікацію та ранжування загроз і чинників небезпеки за критерієм вразливості активів національної економіки. Загрози та чинники небезпеки систематизовано по групах. Встановлено причинно-наслідковий зв'язок між ними. Визначення загроз економічної безпеки – важливе стратегічне завдання, що обумовлено не тільки важливістю цієї категорії, але і посиленням загроз як зовнішнього, так і внутрішнього впливу в теперішній час. В цілому наведені класифікації допомагають ідентифікувати загрози економічній безпеці, а отже, і вжити заходів щодо їх усунення.

5. Для державного управління, як форми реалізації виконавчої влади, необхідне створення системи виявлення загроз національним інтересам, шляхом проведення стратегічного управління через моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері національної економічної безпеки. Таким чином, основою процесу інституційних змін може стати модель стратегічного управління національною економічною безпекою. В роботі була запропонована концептуальна модель управління національною економічною безпекою. Яка зазначає, що сформоване інституційне середовище визначає і розвивається елементами планування в формі концепції і стратегії економічної безпеки, стандартів потреб населення, нормативно-правових актів, що закріплюють джерела і обсяг коштів, направлених на забезпечення національної економічної безпеки. Функціонально розробка зазначених елементів закріплюється за суб'єктами управління. До їх повноважень належить, крім зазначеного, формування цільових установок, завдань, принципів управління національною економічною безпекою, поділ та закріплення функцій і повноважень, порядок

взаємодії суб'єктів управління.

6. Для стратегічного управління національною економічною безпекою держави фактично необхідний робочий механізм функціонування системи управління економічною безпекою, який здатний здійснювати організацію управління всім процесом. Практичною складовою роботи стала розробка Механізму управління національною економічною безпекою, в якому зазначається система і етапи стратегічного управління. Структура такого механізму визначає ряд загальних функцій, які виконуються кожним суб'єктом управління, незалежно від сфери (галузі) діяльності. У той же час визначені конкретні напрямки взаємного інформування та відповідні обсяги, і характер інформації. Відповідно, прийняття управлінського рішення та здійснення впливу на об'єкт управління реалізуються в зустрічному напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Акімова Л. Інструменти державного управління забезпеченням економічної безпеки держави за суб'єктами економіки / Л. Акімова // Public Administration and Local Government, 2018, issue 3(38). С. 53-61. (С.54)
2. Акімова Л.М. Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку / Л. Акімова // Аспекти публічного правління. Том 6. № 6-7. 2018. С. 5-13.
3. Акімова Л.М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави / Л. Акімова // Державне управління: удосконалення та розвиток № 10, 2016. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>.
4. Берляк Г.В. Інвестиційні ризики та невизначеність в умовах глобалізаційних змін: обліково-аналітичний підхід. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжн. зб. наук. праць (Камянець Подільськ, 20 квітня 2014). Камянець Подільськ, 2014. С.38-41.
5. Бойко І.В. Дефініції «ризик», «загроза», «небезпека» як об'єкти наукових досліджень у напрямі економічної безпеки підприємства / І.В. Бойко // Приазовський економічний вісник. Випуск 5(05) 2017. С. 94-98.
6. Валовий внутрішній продукт України в 2019. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2019/>
7. Вашай Ю.В. Методичні аспекти оцінювання фактичних індикаторів економічної безпеки реального сектору економіки України / Ю.В. Вашай // Причорноморські економічні студії. Випуск 32. 2018. С. 11-15. (С.12)
8. Гончаренко О. Громадянський контроль і система національної безпеки / О. Гончаренко, Р. Джангужин, Е. Лисицин // Національна безпека України. 2003. № 1. С. 39-46.
9. Гончарова В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави : [монографія] / В.О. Гончарова. Х. : ХНУ, 2001. 195 с.
10. Губарєва І.О. Стратегічне управління економічною безпекою країни /

І.О. Губарева, І.В. Ярошенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 19, частина 1. 2018. С. 109-113.

11. Губарева І.О. Формування стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки національної економіки / І.О. Губарева // Актуальні проблеми економіки №6(168), 2015. С. 122-129.

12. Екологічна безпека та економіка : монографія / М.І. Сокур, В.М. Шмандій, Є.К. Бабець, В.С. Білецький, І.Є. Мельнікова, О.В. Харламова, Л.С. Шелудченко. – Кременчук, ПП Щербатих О.В., 2020. 240 с. (С. 35-44)

13. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2009. 312 с.

14. Економічна безпека: навч. посіб. З.С. Варналій [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З.С. Варналія. К.: Знання, 2009. 647 с.

15. Економічна статистика / Економічна діяльність / Промисловість 2019. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm

16. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М.М. Єрмошенко. К. : КНТЕУ, 2001. 309 с.

17. Жаліло Я.А. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти / Я.А. Жаліло. К. : Сатсанга, 2001. 224 с.

18. Завада М.Р. Сутність загрози як складової процесу забезпечення економічної безпеки підприємства / М.Р. Завада // Наукові записки / scientific papers. 2017 / 1 (54). С. 205-211. (С.207)

19. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

20. Зведений бюджет України: як змінювалися доходи та витрати кошторису за останні 10 років // <https://www.slovoidilo.ua/2020/07/10/infografika/finansy/zvedenyj-byudzheth-ukrayiny-yak-zminyuvalysya-doxody-ta-vytraty-koshtorysu-ostanni-10-rokiv>

21. Індеси споживчих цін у 1992-2019рр. (до грудня попереднього року). – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
22. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування 2019 року. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kindj/infin2019_u.htm
23. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] /Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254/96-80>.– Назва з екрана.
24. Лапін П.В. Сутність поняття «загроза економічній безпеці підприємств залізничного транспорту» / П.В. Лапін // Економіка та держава № 10/2016. С. 63-68.
25. Левицька М.Б. Теоретико-правові аспекти забезпечення національної безпеки органами внутрішніх справ України: Автореф. дис. канд. юр. наук: 12.00.01 НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2002.
26. Макроекономічні показники 2019. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
27. Мартиненко В.В. Зміцнення економічної безпеки України в умовах глобалізації: теоретичні та прикладні аспекти [монографія] / В.В. Мартиненко, Н.П. Мацелюх. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 240 с.
28. Мартиненко В.В. Формування стратегічних пріоритетів зміцнення економічної безпеки національної економіки України / В.В. Мартиненко // Актуальні проблеми економіки. №5(167). 2015. С. 133-143.
29. Маслак О.И., Управление экономической безопасностью предприятия на принципах обеспечения ее рационального уровня / О.И. Маслак, Н.Е. Гришко // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. №1. – Режим доступу: essuir.sumdu.edu.ua.
30. Мірошніченко О.В. Визначальні функції системи національної економічної безпеки / О.В. Мірошніченко // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. 2007. № 12. С. 8–12.
31. Мостова А.Д. Сучасний стан продовольчої безпеки України та методичні підходи до його оцінки / А.Д. Мостова // Причорноморські економічні

студії. Випуск 43. 2019. С. 59-68. – Режим доступу:
http://bses.in.ua/journals/2019/43_2019/11.pdf

32. Мочерний С. В. Економічна теорія : навч. посіб. / С. В. Мочерний. - 3-тє вид., доповн. і переробл. К. : Академія, 2008. 640 с.

33. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. К. : КВІШ, 1998. 462 с.

34. Населення України за 2019 рік. Демографічний щорічник. – Режим доступу:

http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2020/zb_nas_2019.pdf

35. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2020. – 109 с. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaza2019-stisnuto.pdf>

36. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України : аналіт. доп. / [Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В.] ; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ : НІСД, 2020. 84 с.

37. Основи економічної безпеки : [підручник] / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Черняков. Харків : НУВС, 2003. 236 с.

38. Основні показники ринку праці у 2000-2019 роках. – Режим доступу:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm

39. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. – Режим доступу : [http:// www.rnbo.gov.ua](http://www.rnbo.gov.ua) [Rada natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://www.rnbo.gov.ua>

40. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення : монографія / Г. А. Пастернак-Таранушенко. К. : Київський ек-ний інститут менеджменту, 2003. 320 с.

41. Пендюра М.М. Національна безпека України в контексті сучасних європейських геополітичних трансформацій: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Київський національний ун-т внутрішніх справ. К., 2006.

42. Петрів І. Конституційно-правове поняття національної безпеки / І. Петрів // Право України. 2005. №5.
43. Петрушевська В.В. Економічна безпека держави: зміст і класифікація загроз / В. В. Петрушевська // Ефективність державного управління. 2012. Вип. 32. С. 441-448. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2012_32_55
44. Право Європейського Союзу (Лекції) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://studies.in.ua/pravo-jevropejskogo-sojuzu.html>. - Назва з екрана.
45. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07#Text>
46. Про Концепцію (Основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 року // ВВРУ. – 1997. – №10. – Ст. 85.
47. Пугач О.А. Класифікація та систематизація загроз економічній безпеці держави в системі національної безпеки / О.А. Пугач // Економіка і організація управління. 2014. № 1 (17) – 2 (18). С. 209-217.
48. Ревенко А. Проблеми формування національної економічної безпеки України / А. Ревенко // Економіка України. 1993. № 11. С. 15–21.
49. Річний звіт МВФ. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2018/eng/assets/pdf/imf-annual-report-2018-ru.pdf>
50. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції / Т.В. Сак // Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 336-340. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_6_81
51. Скорук О.В. Економічна безпека держави: Сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / О.В. Скорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 6, частина 3. 2016. Ст. 40.
52. Степаненко А. Оцінка економічної безпеки України та її регіонів / А. Степаненко, М. Герасимов // Регіональна економіка. 2002. № 2. С. 39–54.

53. Стратегія національної безпеки України. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

54. Строяновський В.В. Роль неурядових дослідницьких організацій у здійсненні стратегічного аналізу в процесі державного управління у сфері національної безпеки / В.В. Строяновський // ТОВ “ДСК Центр” : Науково-практичний журнал “Інвестиції: практика та досвід”. - 2017. - № 4. - С. 86-88.

55. Ткач В.О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій / В.О. Ткач // Європейський вектор економічного розвитку. 2011. № 1 (10). – Режим доступу: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2011/1/33.pdf>

56. Тульчинський Р.В. Засади стратегічного управління економічною безпекою регіонів. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108741>

57. Утенкова К.О. Економічна безпека як складова національної безпеки України К.О. Утенкова // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 9, 2019. С. 133-144.

58. Ховрак І.В. Стратегічне управління економічною безпекою держави на засадах соціальної відповідальності / І.В. Ховрак // ВІСНИК ЖДТУ. 2018. № 2 (84). С. 57-61. – Режим доступу: [https://doi.org/10.26642/jen-2018-2\(84\)-57-61](https://doi.org/10.26642/jen-2018-2(84)-57-61)

59. Шайдоров О.І. Основні загрози економічній безпеці держави та шляхи зменшення їхнього руйнівного впливу / О.І. Шайдоров // Вчені записки Університету «КРОК». – 2014. – Випуск 36. С. 52-59.

60. Шевчук І.В. Загрози економічній безпеці України в умовах політико-економічних реалій / І.В. Шевчук // Університетські наукові записки. № 65. 2018. С. 175-185.

61. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. К. : НІСД, 1997. 144 с.

Підходи до тлумачення поняття економічної безпеки держави

Концептуальний підхід	Тлумачення поняття	Автори тлумачення	Сутність категорії «економічна безпека держави»
Стійкість та стабільність, протидія внутрішнім і зовнішнім загрозам	Міцність і надійність зв'язків між усіма елементами економічної системи, стабільність економічного розвитку держави, стійкість до стримування та знешкодження та дестабілізуючих загрозофакторів	О.В. Мірошніченко [30, с. 8]	один із визначальних складових елементів системи національної безпеки. З багаторічного досвіду відомо, що лише надійна та ефективна система забезпечення економічної безпеки є необхідною умовою для стабільного та стійкого соціально-економічного розвитку держави і захисту її незалежності
		О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Черняков [37, с. 64]	здатність її економічної системи протистояти негативному впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників для досягнення макроекономічних цілей розвитку на рівні постіндустріальних держав
		В.О. Гончарова [9, с. 18]	стан національної економіки, при якому зберігається стійкість і здатність до несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Авторка переконана: перешкоджаючи впливу різноманітним загрозам, неодмінно можна досягти стійкого рівня економічної безпеки держави
		А. Ревенко [48, с. 15]	стан економічної системи, що характеризується стійкістю щодо впливу ендегенних (внутрішніх) та екзогенних (зовнішніх) чинників, які створюють загрозу для суспільства
		В.Т. Шлемко та І.Ф. Білько [61, с. 3].	це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, суспільства, держави
		В.І. Мунтіян [33, с. 10]	загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний та стабільний розвиток економіки держави, що містить механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам
		М.М. Єрмошенко [16]	збалансованість і стійкість до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери
		Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, С.М. Макуха [13, с.11]	захищеність усіх рівнів економіки країни від небезпечних дій, що можуть бути як наслідком свідомого впливу будь-якого чинника, так і стихійним напливом ринкових сил
Економічна незалежність	Характеризує насамперед можливість для будь-якого суб'єкта економічної безпеки самостійно приймати і реалізовувати стратегічні економічні та політичні рішення для розвитку, можливість використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення стабільності та розвитку	А. Степаненко, М. Герасимов [52, с. 39]	стан економіки, що забезпечує її зовнішню незалежність і внутрішню стабільність
		С.В. Мочерний [32]	стан незалежності держави у формуванні й розвитку її економічної системи та комплекс заходів щодо її забезпечення
		Г.А. Пастернак-Таранушенко [40, с. 29]	стан держави, «що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців»
		Т.В. Сак [50]	стан захищеності національних інтересів, а також наявність й можливість застосування інструментів впливу на економічні процеси для гарантування добробуту в довгостроковому періоді

Самовідтворення та саморозвиток	Передбачає створення необхідних умов для ведення ефективної економічної політики та розширеного самовідтворення, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на світовій арені	В. Петрушевська [43]	«економічна безпека безпосередньо пов'язана зі станом стабільності держави, і, знаючи закономірність цього взаємозв'язку, можна діагностувати стан і направити певним чином розвиток держави, використовуючи ефективну модель державного управління
		В.О. Ткач [55]	економічні відносини з приводу досягнення такого рівня розвитку економіки, при якому здійснюється ефективне задоволення потреб і гарантований захист усіх суб'єктів економіки, навіть при несприятливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища
		Я. Жаліло [17, с. 143]	складна багатофакторна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб і власного населення, і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення кредитоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання
Національні інтереси	Визначає спроможність національної економіки захищати національні економічні інтереси	О.М. Гончаренко, Е.М. Лисицин, В.Б. Вагапов [8, с. 44]	категорія, яка характеризує ступінь (міру, рівень) захищеності життєво важливих інтересів, прав та свобод особи, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз або ступінь відсутності загроз правам і свободам людини, базовим інтересам і цінностям суспільства та держави
		М.Б. Левицька [25, с. 12]	"такий ступінь захищеності особи, держави та суспільства, що забезпечує їх стале функціонування та базується на діяльності особи, суспільства, держави та інших суб'єктів для виявлення, попередження, припинення та ліквідації наслідків загроз національним інтересам"
		І.М. Петрів [42, с. 107]	здатність особи, суспільства, і держави до захисту та стан їх захищеності від сукупності об'єктивно існуючих негативних факторів, які створюють реальну небезпеку національним інтересам України
		М.М. Пендюра [41]	одна з головних складових цілісної системи національної безпеки як комплексу захисту національних інтересів, а також вирішальна умова дотримання і реалізації національних інтересів
		О.В. Скорук [51]	стан економіки держави, для забезпечення якого створюються стійкі та науково обґрунтовані методи нейтралізації негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, з'являються необхідні умови для стабільного соціально-економічного розвитку держави, захисту національних економічних інтересів та підвищення добробуту громадян
		В.В. Мартиненко, Н.П. Мацелюх [27, с. 27]	стан національної економіки, за якого забезпечується захищеність національних інтересів від реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього походження, а також здатністю економічної системи до розширеного відтворення та відкритості й інтегрованості у наддержавні структури з метою ефективної протидії світовим кризовим явищам та факторам глобалізації

Джерело: розроблено автором на основі [8, 9, 13, 16, 17, 19, 25, 29, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 37, 40, 41, 42, 43, 46, 48, 50, 51, 52, 55, 61]

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ
ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Студента 2 курсу, 4мз групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Полатовського
Костянтина
Сергійовича

Науковий керівник
к.е.н.,
доцент

(підпис керівника)

Лазебна
Ірина
Василівна

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Ладонько
Людмила
Степанівна

Київ 2020

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 1 додатку, списку використаних джерел (61 найменування). Основний зміст роботи викладено на 43 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 7 рисунків, 4 таблиці.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування базових принципів формування системи національної економічної безпеки, спрямованої на забезпечення сталого взаємопов'язаного розвитку країни та розроблення механізму управління національною економічною безпекою.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- розкрити сутність економічної безпеки та її ролі в системі забезпечення національної безпеки держави;
- визначити вплив суб'єктів на забезпечення національної економічної безпеки країни;
- проаналізувати сучасний стан економічної безпеки України;
- конкретизувати та оцінити сучасні загрози національній економічній безпеці України;
- побудувати модель стратегічного управління економічної безпеки держави, що відповідає вимогам до стійкого способу життя цивілізації.
- в рамках удосконалення державної політики забезпечення національної економічної безпеки запропонувати укрупнений механізм управління.

Об'єктом дослідження є процес стратегічного управління національною економічною безпекою.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи стратегічних управлінських рішень направлених на забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: системного аналізу для вивчення сутності та проблем забезпечення економічної безпеки на національному рівні, для досліджень властивостей і характеристик взаємодії суб'єкта та об'єкта стратегічного управління; статистичного аналізу для оцінки рівня національної економічної безпеки; класифікації – для систематизації загроз національним інтересам та розробки рекомендацій щодо їх мінімізації; порівняльно-ретроспективного аналізу й абстрагування – для встановлення змісту та етапності стратегічного управління національною безпекою; моделювання – для розробки моделі стратегічного управління національною економічною безпекою. Інформаційною основою є нормативно-правова база України, матеріали Міністерств та інших органів державної влади.

У першому розділі розкриваються сутнісні характеристики понять «безпека» та «економічна безпека держави». Визначено критерії оцінки економічної безпеки

та її специфічні риси. На основі аналізу чинного законодавства України (Конституція України, Закон України “Про національну безпеку України”), визначені головні суб’єкти стратегічного управління у сфері національної безпеки з відповідними функціями.

У другому розділі здійснюється аналіз рівня економічної безпеки України за основними складовими. Визначено групи показників-індикаторів економічної безпеки. Досліджено окремі показники рівня економічної безпеки України у 2019 році та їх індикативні значення. Проведено класифікацію загроз за характеристиками, розкрито внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці.

У третьому розділі запропоновано алгоритм проведення моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері національної економічної безпеки та концептуальну модель управління національною економічною безпекою. Також розроблено можливу модель механізму управління національною економічною безпекою, на принципах зворотного зв’язку.

Одержані результати можуть бути використані при удосконаленні діяльності органів державної влади, які забезпечують захист, відповідно до своїх функцій, національної економічної безпеки України.

Анотація

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлено сутнісні характеристики понять «безпека» та «економічна безпека держави». Визначено критерії оцінки економічної безпеки та її специфічні риси та головні суб'єкти стратегічного управління у сфері національної безпеки з відповідними функціями. Проведено аналіз рівня економічної безпеки України за основними складовими. Визначено групи показників-індикаторів економічної безпеки. Досліджено окремі показники рівня економічної безпеки України у 2019 році та їх індикативні значення. Проведено класифікацію економічних загроз. Запропоновано концептуальну модель управління національною економічною безпекою. Розроблено можливу модель механізму управління національною економічною безпекою, на принципах зворотного зв'язку.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, загрози, Рада національної безпеки і оборони України, механізм управління.

Abstract

The final qualification work highlights the essential characteristics of the concepts of "security" and "economic security of the state". The criteria for assessing economic security and its specific features and the main actors of strategic management in the field of national security with relevant functions are identified. The analysis of the level of economic security of Ukraine by the main components is carried out. Groups of indicators-indicators of economic security are determined. Some indicators of the level of economic security of Ukraine in 2019 and their indicative values have been studied. The classification of economic threats is carried out. A conceptual model of national economic security management is proposed. A possible model of the mechanism of national economic security management, based on the principles of feedback, has been developed.

Key words: security, economic security, threats, National Security and Defense Council of Ukraine, management mechanism.

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Александрович Костянтин Сергійович,
повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з
використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній
кваліфікаційній роботі на тему: « Стратегічне управління
національною економічною безпекою » не міститься
елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з
друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

«23» 11 2020 року

(підпис)

Згода

Я, Дановський Сергійович,
цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему:
“Стратегіє управління маркетингом малого бізнесу”
несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у
роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком
випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую,
що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового
користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною
раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний
депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і
збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«23» 11 2020 року

Підпис

(Дановський С.С.)
Прізвище, ініціали

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу
студента Полатовського Костянтина Сергійовича
2 курсу 4мз групи заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
на тему «Стратегічне управління національною економічною безпекою»

У сучасних умовах процес успішного економічного розвитку України багато в чому залежить від управління у сфері забезпечення економічної безпеки. Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується нестійкістю, наявністю великої кількості загроз, що тягнуть за собою істотні ризики, які підривають можливості реалізації цілей соціально-економічного розвитку, зміцнення обороноздатності країни, в цілому створюють економічні проблеми забезпечення національної безпеки. На діяльність в країні впливають такі чинники, як міжнаціональні, регіональні конфлікти, корупція та насамперед – нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні.

Розглядаючи економічну безпеку як один із видів забезпечення національної безпеки країни, необхідно зазначити, що вона займає провідне місце серед всіх інших видів безпеки.

Актуальність теми не залишає сумнівів, оскільки, управління економічною безпекою національної економіки забезпечує результативність діяльності країни в цілому у поточному періоді та на довгострокову перспективу. Стратегічне управління економічною безпекою країни дозволяє запобігати руйнівному впливу зміни факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ та зниженню рівня безпеки до стану, за якого країна не може функціонувати без загрози стабільності її функціонування.

В роботі здійснено вивчення теоретичних засад стратегічного управління у сфері національної економічної безпеки та створено комплексний механізм забезпечення стратегічного аналізу державного управління у сфері національної безпеки. Проаналізовано сучасний стан державного управління національною економічною безпекою. Виявлено загрози економічній безпеці України. Запропоновані пріоритетні напрями зміцнення економічної безпеки.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування базових принципів формування, управління та вдосконалення системи національної економічної безпеки, спрямованої на забезпечення сталого взаємопов'язаного розвитку країни. Автору роботи вдалося розкрити мету і провести комплексне і ґрунтовне дослідження.

Виконана випускна кваліфікаційна робота повністю відповідає обраній темі, мета і завдання розкриті, робота виконана згідно вимог.

Випускна кваліфікаційна робота рекомендується до захисту та заслуговує на позитивну оцінку.

**Заступник начальника Департаменту нагляду
за додержанням законів Національною поліцією
України та органами, які ведуть
боротьбу з організованою та
транснаціональною злочинністю,
Офісу Генерального прокурора**

С. Григоров

АНТИПЛАГИАТ
ТВОРИТЕ СОБСТВЕННЫМ УМОМ

 ПОЛЬЗОВАТЕЛЬ

 БАЛЛОВ
0

 ТАРИФ NEW
Бесплатный доступ (0/0)

 МОДУЛИ И КОЛЛЕКЦИИ
Подключено: 1 смотреть

 МЕНЮ

RU

ГЛАВНАЯ / КАБИНЕТ / РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕРКИ

Оригинальность82,72%

Заемствования17,28%

Цитирования0%

Самоцитирования0%

Полный отчет

Краткий отчет

История отчетов

 РАСПЕЧАТАТЬ

 ВЫГРУЗИТЬ

 СОЗДАТЬ ССЫЛКУ

 Свойства документа

 Параметры проверки

 Статистика по документу

Имя исходного файлаВКР - Полатовский.pdf

Авторы документа ?

Не указано

Не указано

Название документаВКР - Полатовский

Тип документаНе указано